

TRANSCRIPT Mediamissers en de waakhond van de democratie. Met Zoë

Papaïkonomou (afl. 179)

NYD Mediameiden en andere mensen, welkom bij DAMN, HONEYYYY

START INTRO TUNE

ML De podcast over shit waar je als vrouw van deze tijd mee moet dealen

NYD Mijn naam is Nydia

ML En ik ben Marie Lotte

NYD En dit is aflevering 179

ML Vandaag schuift bij ons aan onderzoeksjournaliste Zoë Papaïkonomou.

Ze is co-auteur van de boeken: 'Heb je een boze moslim voor mij?' en 'De inclusiemarathon' En ze is mede-maker van Bonte Was Podcast, hét wasprogramma over mediamissers en opstekers. Mocht je haar nou niet kennen - huhhh?? - dan is er wél een grote kans dat je eens een van haar kenmerkende insta- of linkedin posts voorbij hebt zien komen waarin ze krantenkoppen onder de hashtag #BonteWasEindredactie herschrijft. Zoë WELKOM!

ZOË Nou, dank je wel!

ML Leuk dat je er bent.

ZOË Hallo!

NYD Finally!

ZOË Ik heb er ontzettend veel zin in. Ik heb een mooie jurk aangetrokken, speciaal voor jullie.

NYD Prachtig!

ML Jullie zijn allebei zo kleurrijk. Ik voel me nu weer in het niet vallen. Maar dat maakt ook hélemaal niks uit, want het is toch een podcast.

NYD Het is ook een podcast gewoon uiteindelijk.

ML Boeien!

NYD Over boeien gesproken..

ML Wat?

NYD Nou ja, ik weet niet of het boeien nou een goed bruggetje is, maar de levenskunst van Zoë.

ML Oh ja, kijk, we waren ons een beetje aan het inlezen op je. Op een gegeven moment sprak jij in een interview over jouw levenskunst. En ik dacht, dit is een hele wijze les, laten we daarmee beginnen. Dan kan de luisteraar dat alvast meenemen. Wat is jouw levenskunst?

ZOË Nou ja, het voelt voor mij dan helemaal niet zo wijs, omdat ik het zelf ook weer van andere mensen heb gehoord en gezien. Maar gewoon tevreden zijn met wat je hebt. Maar dat is heel klein. Zoals net ben ik hier naartoe gefietst, naar jullie, aan het opnemen zijn we nu in Amsterdam-West en ik woon in Amsterdam-Oost. En dan zit ik gewoon lekker op de fiets. En in alle eerlijkheid: ik erger me dan ook de schurft aan een aantal mensen in het verkeer.

ML En dat mag!

ZOË Elektrische fietsen.

NYD Fatbikes.

* iedereen lacht *

ZOË Trouwens, Eid Mubarak, we zitten hier ook gezellig bij elkaar.

ML Ja, dat is waar.

NYD Het is 10 april.

ZOË Dus daar ben ik dan ook van aan het genieten, allemaal mooi geklede mensen op straat en dan ben ik gewoon heel blij met de fietstocht. Maar ik ben - met alle respect, oh wat erg - je weet al dat hier nu een dikke vette 'maar' gaat aankomen, maar mindfulness is dan weer niet per se mijn ding, maar het lijkt er misschien op als ik mezelf zo hoor praten. Maar dat heb ik wel in al die jaren ook met de onderwerpen waar ik mee bezig ben, wat veel natuurlijk over antidiscriminatie gaat in de media, ook over discriminerende berichtgeving. Ben ik er wel steeds meer mee bezig gegaan, ook over van ja, wat betekent dat voor mij? En hoe kan ik dit werk ook blijven doen? Dat ik niet op een gegeven moment gewoon met een burn-out ga. Ik bedoel, Kathar Bouchallikht en ik hebben diversiteitsprofessionals geïnterviewd voor het boek *De Inclusie Marathon*. Een aantal daarvan zijn in de loop der tijd met burn-outs eruit gegaan. Dat zie je veel gebeuren van mensen die proberen.. Dat zullen jullie zelf ook wel herkennen..

ML Absoluut.

NYD En we zien het ook heel veel om ons heen inderdaad.

ML Activist-burn-out is echt iets. Dus dan is dat een hele constructieve manier om jezelf een beetje aan het branden te houden.

ZOË Ik heb een tijdje geleden Daryll Landbrug geïnterviewd. Hij is ook iemand die zich heel breed inzet, jongerenwerker, maar ook activist. En hij zei ook, en dat vond ik ook wel mooi, als jij een dag niks doet, het is niet alsof dat de reden is waarom racisme niet wordt opgelost.

NYD Nee, precies.

ZOË En je weet ook dat het in jouw leven niet gaat worden opgelost, helaas. Dus dat betekent ook dat.. Het gekke is dat het echt bij mij wel veranderd is. Eerst voelde ik dat ik altijd aan moest staan en doen. Nu denk ik meer van tuurlijk, ik sta heel veel aan en ik

probeer heel veel te doen en daar goed over na te denken. Maar ik rommel ook gewoon heel veel aan en ben een beetje aan het tutten en aan het aanliggen. Dan denk ik misschien toch wel lekker om nog even die Netflix-serie te kijken. Ik moet ook wel zeggen dat het bij mij ook wel een groot verschil heeft gemaakt. Ik ben inmiddels alweer ruim 10 jaar moeder en dat begrenst ook wel heel erg.

ML Ja, dat hoor je veel, een soort gedwongen structuur in je leven. Je moet wel, ja. Nou, bedankt alvast voor deze wijze les waar we de boel mee starten. We hebben ook onze openingsklassieker natuurlijk, de femimisser. Nyd, hoe ging jij de femimist in deze week?

NYD Nou, zoals helemaal niemand weet, loop ik zondag de marathon.

ML Nee, niemand weet dat inderdaad.

NYD Dat vertel ik namelijk nooit aan iemand, ook zéker niet in deze podcast.

ML Ik ken ook nul mensen die die app hebben gedownload en jouw naam hebben opgezocht.

NYD Nou, ik ga die marathon dus lopen, ik die playlist maken en heb ik er toch twee nummers van een zekere Nederlandse artiest in gezet.

ML Oh nee..!

NYD Waar ik eigenlijk echt niet meer naar luister, echt niet, terwijl ik er heel goed op kan hardlopen. Toen dacht ik, ja, het is toch ook wel een marathon. Ik doe het gewoon. Dus nou ja, goed. Dus dat is het.

ML Je geeft die bepaalde artiest een stream.

NYD Die geef ik een stream, misschien. Het kan ook dat het net niet voorbij komt. En nóg erger, als ik deze playlist ga delen, dan gaan misschien mensen het ook wel volgen en gaan ze het ook luisteren. Maar ik kan wel deze zekere artiest eruit halen als het zondag is geweest.

ML Oh ja, precies.

NYD Maar ik ga toch wel mee playbacken en misschien een klein beetje meezingen als het komt tijdens het rennen. Het is echt een Femimisser.

ML Het is oké.

NYD Marie Lotte?

ML Ik dacht ik grijp deze Femimisser ook even aan voor een update, want iedereen leeft natuurlijk heel erg mee. Ik had mijn operatie aan mijn baarmoeder. Alles is oké met mijn baarmoeder op dit moment. Ik heb geen last, er is niks aan de hand. Love it. Tweede ding is, ik heb een huis gevonden. Die heb ik definitief bevestigd gekregen, dus ik heb nu ook een plek om te wonen. En waar dit nu naartoe gaat is, er was natuurlijk een hoop aan de hand in mijn leven. Ik voelde echt, alles was een beetje een soort van, dat ik dacht, wat de fuck overkomt me nou? Ik werd echt overspoeld door zo'n golf van, nou ja, wanhoop. En deze dingen die zijn dus nu op orde, tenminste zo voelt het. Het voelt echt als een check. En nu

alleen dus nog mijn, nou ja, mentale gezondheid, wat natuurlijk nog best wel een taak is.

NYD Wat voeten in de aarde heeft.

ML Wat voeten in de aarde heeft. Ik ga braaf nu naar therapie. En ik heb me daar gerealiseerd, en ik denk dat de realisatie feministisch is, omdat ik ook echt van plan ben om hier aan te werken, maar ik realiseer me zó erg hoe weinig vertrouwen ik heb in mezelf. Dat is echt.. het is echt bizar, ik kom het elke dag tegen, maar ik heb denk ik zó ontzettend mijn vertrouwen en mijn zekerheid bij andere mensen gelegd. En niet alleen bij mijn relatie, maar ook bij mijn vrienden. Ik projecteer, Nydia steekt haar hand op, en dit is echt zo. Bij mijn collega, bij mijn vrienden, gewoon bij iedereen. En ook toen mijn relatie uitging, was de vaste grond zó weg onder mijn voeten, omdat ik dat vertrouwen in mezelf niet heb. Wat ik heel confronterend vind. Ik begin er ook weer bijna van te janken, want ik vind het zo'n heftige realisatie dat ik het gewoon niet heb.

NYD Ja. En je zou het ook bij ieder ander die het tegen jou zou zeggen, nou ja, wat zeg jij en kom op.

ZOË Daar heb je dan heel weinig aan.

NYD Nee, daar heb je dus niks aan inderdaad. Ik vind het heel goed om te horen dat de realisatie weer een stukje meer ingekickt is. Of misschien wel meer dan ooit.

ML Vandaag ging ik nog één keer mijn nieuwe huis bekijken. En de makelaar was er, en mijn nieuwe huisgenote, die ik heb opgesnord via Instagram. Love Instagram. Ik sta daar in dat huis en denk alleen maar oh my god, geef het me , I love it, I love it. Maar zij was echt van... Oké, de plinten gaan wel helemaal tot de vloer. Dat is wel moeilijk vloertje leggen. Zij weet ook wel meer dingen van klussen dan ik. Maar ik had meteen weer dat van. * met een wanhopige stem * Oké, iemand gaat dit regelen. Terwijl ik wéét gewoon dat als ik hier alleen zou gaan wonen, zou het ook goed komen. Het is niet zo dat het.. Oké het is prettig dat zij dingen weet over plinten en vloeren en ik weet dat niet, maar het zou ook goed komen.

NYD Plus zij staat daar in dat huis, omdat jij dat huis geregeld hebt.

ML Precies!

NYD Maar zonder jou was zij helemaal niet daar geweest op dat moment.

ML Nee. En ik moet me dit denk ik bij alle kleine en grote dingen gaan realiseren. Sommige dingen weet ik niet, andere dingen weet ik wel. Uiteindelijk komt het ook gewoon goed, want ik kan op mezelf vertrouwen. Maar nu is het dus nog een soort.. Nu is het meer iets wat ik mezelf vertel, maar nog niet geloof. En ik hoop dat het dus binnenkort wel anders is.

NYD Work in progress.

ZOË Ik hoop het ook. Het is inderdaad wel mooi hoe je het beschrijft, omdat het soms ook een acceptatie is van hoe iets is. Ik heb zelf bijvoorbeeld heel erg, ik heb nooit een officiële diagnose gehad, maar heel erg last van PMS gehad. Ik kon mezelf er op een gegeven moment wel op trainen dat ik wist ik ga nu 10 kutdagen in, maar dat is op een maand veel.

NYD Dat is lángh hoor.

ZOË Ik ben nu uiteindelijk echt aan medicijnen gegaan. Dat was uiteindelijk de enige mogelijkheid. Ik maak hier trouwens altijd grappen over in mijn lezing. Die zal ik zo even zeggen, maar... * gelachen *

ML Zin in.

ZOË Maar het moment dat je het voelt en weet, het heeft mij wel geholpen om die acceptatie te hebben van ik voel me kut en ik weet dat het nog niet helemaal matcht, maar op een gegeven moment komt het ook wel weer goed. En dat is denk ik.. Maar goed, aan de andere kant moet ik wel zeggen, sinds ik medicijn heb, denk ik: oh zo is het om je de hele tijd normaal te voelen. Wat ook heel lekker is natuurlijk, maar je hebt soms van die periodes, of zo'n periode, soms wat je hebt als je, ik weet nog toen ik mijn eerste baan zocht, wat gewoon niet te doen was, want niemand wilde me aannemen, zeg maar. En dan zit je in zo'n hele lange periode en iedereen zegt dat het goed komt. Maar ja, daar heb je op dat moment helemaal niks aan.

NYD Het is een beetje als het wegschuiven van de zorgen of angsten die je hebt.

ZOË Het verschilt natuurlijk heel erg per vrouw, maar ik denk inderdaad wel dat je als vrouw op heel veel vlakken fundamenteel onzeker wordt gemaakt.

ML Ja, zo groei je gewoon op. En dan moet je dat allemaal weer van je af gooien en daardoor heen prikken. En dan denken: Nee, ik ga het anders doen. Nou, het is nogal een klus.

ZOË Ja, ja, ja..

ML Had jij ook nog een femimisser Zoë?

ZOË Ik denk dat ik misschien de hele uitzending zou kunnen vullen als we er echt in zouden duiken. Waar ik meteen aan moest denken toen we het er even kort over hadden van te voren.. Ik ging gisteren met mijn dochter, ik heb twee kinderen van 10 en 6, en het zijn een jongen en een meisje, althans zo identificeren zij zich op dit moment zelf.

ML Goed om te weten!

ZOË Maar dat is ook wel weer interessant. Dat genderen vond ik zo heftig om mee te maken op het moment dat ik ouder werd. Dat is weer een extra laag, dat je ziet hoe ze vanaf de kinderopvang en school toch nog steeds in jongen/meisje gaan. En ook je eigen patronen daarin. Maar goed, ik ging dus gisteren met mijn dochter naar de prinsessenwinkel.

ML Ooooo, daar wil ik ook heen!

ZOË Ja, het is fantástisch. Op de Middenweg zit 'ie. Dit is niet echt reclame.. Misschien moet je eens even bellen!

* gelach *

ML No spon mensen, no spon. Gewoon fan.

ZOË Maar dat is dus een prinsessenwinkel en het glazuur spat er ervan af. En zij wilde dan heel graag hakjes. En sommigen waren me echt... Ik hou zelf ook van.. Hoe meer jurken, hoe beter, hoe meer kleur, hoe beter. Dat vind ik gewoon heerlijk. Ik loop eigenlijk bijna altijd op hakken, dat zijn mijn sportschoenen zeg maar. Dus zij hakjes. Maar ik realiseerde me dat het de eerste keer was dat zij op hakken loopt. Ze wilde ze natuurlijk aanhouden, dus we liepen naar huis. En ze ging dus de hele tijd, dat ken je wel, tenminste als je hakken draagt, zeker als het hakken zijn die niet lekker lopen of als je er dus blijkbaar net op begint, dan val je zo de hele tijd.

NYD Ja, dan wiebel je gewoon.

ZOË Zij liep naast me, met de kleine handje en de hele tijd zo * vallend geluid * daar ging ze weer * vallend geluid * daar ging ze weer. Toen dacht ik wel, ik weet het niet. Het gekke is natuurlijk dat iedereen zich moet kleden zoals hij wil. Er is helemaal niks mis met hakken, jurken.

ML Prinsessen.

ZOË Prinsessen. Ik draag het zelf allemaal, fantastisch, heerlijk. Alleen, ik ging niet hakjes shoppen met mijn zoon of zo. Dan kan je zeggen daar had hij geen interesse in. En dan ook nog dat je haar dus toch weer.. Hoort erbij, zei ik ook tegen haar, op hakken lopen moet je aan wennen. Wie mooi wil zijn moet pijn lijden. Allemaal van dat soort onzin hoorde ik mezelf ook weer uitkramen. En toen dacht ik wel: Ooohh ja.. Het is een heel klein dingetje, maar ik merk dat het in het kwadraat is gegaan sinds ik kinderen heb gekregen hoeveel femimissers je maakt. Je komt in zoveel gegenderd.. Ik dacht misschien ga ik iets vertellen over m'n man, en dan moet ik er wel bij zeggen: Maar hij doet heel veel. En toen dacht ik: gadverdámme.

ML Een hele feministische man hoor!

ZOË En toen dacht ik wel meteen daar moet ik nog een post over maken. Met we draaien het om over een man die een heteroseksuele relatie heeft en die dan over z'n vrouw zegt: "M'n vrouw doet heel veel in het huis, ze is zo'n topper! Ik mag echt boffen met haar." Dat is echt vreselijk!

NYD Goede inspiratie wel weer voor een nieuwe post.

ZOË Precies. Maar dat zijn wel dingen waarvan ik continu merk dat je toch in heel veel van die gegenderde valkuilen stapt. En soms denk ik ook laat maar, het is maar even zo. Net als met van jouw liedjes herken ik ook wel. Nou ja..

NYD Een beetje aanrommelen, zoals je net zei.

ZOË Ja. Soms wel, soms niet, hè? Je hebt ook niet altijd de energie, laten we eerlijk zijn.

NYD Tijd voor Post! Post, post, post!

ML *Schraapt keel en leest voor*

Hoi Nydia en Marie Lotte en Zoë,

Ik luister jullie podcast altijd in delen onderweg van en naar mijn werk. Nu ben ik vaker geschokt, maar wat Anousha vertelde

ML Dit is de aflevering met Anousha Nzume waar hier naar verwezen wordt, over racisme in het onderwijs. *Leest verder*

wat Anousha vertelde over de schaduwlijsten en segregatie op scholen maakte me (opnieuw) woest. Toen ik mijn dochter in ging schrijven heb ik hetzelfde meegemaakt. Door toevallige contacten in een mamacafe werd ik er door een medewerkster van een scholengemeenschap op gewezen dat ik “nu al aan de late kant was en meteen moest handelen”. Mijn dochter was toen nog geen 6 maanden oud.

Nu heb ik een ontzettend Hollandse naam en mijn man ook, dus voor ons was het geen probleem. Mij werd wel verteld dat de klas voor de kinderen uit dit geboortjaar al erg vol zat. Toen ik zei “hoe kan dat, jullie mogen toch geen wachtlijst bijhouden?” Kreeg ik het vage antwoord “ja maar dit is geen wachtlijst”. En toen ik vroeg hoe dat dan zat, kon deze administratief medewerker mij dat eigenlijk niet uitleggen. Ik was verbijsterd, maar... zoals Anousha ook zei: je wil toch je kind op die school hebben. Dus ik liet het gaan.

Als goede schoonzus dacht ik: ik ga mijn schoonzusje inlichten, want mijn neefje is 3 maanden ouder dan mijn dochter. Mijn schoonzusje is niet Nederlandse, spreekt wel Nederlands, maar met een accent. Zij kreeg te horen dat de klassen (alle 7? Groep 1 klassen) helemaal vol zaten. Haar man (Nederlands) heeft later nogmaals gebeld en toen kon het opeens wel. Opnieuw boos, maarja... wat te doen? Neefje komt ook op die school, dus “niks aan de hand”.

ML Staat er tussen aanhalingstekens, niks aan de hand. *leest verder*

Maar ik vind het wel erg! Het is een gemengde school, al weet ik de percentages niet. Hebben jullie advies over wat ik hier in zou kunnen ondernemen om die school een beetje wakker te schudden?

Groetjes,

Maartje

NYD Ja, in de praktijk dan nu, he? Wat Anousha allemaal verteld heeft.

ML What to do?

NYD En dan dus recht in je gezicht dit te horen krijgen.

ML Echt intens.

NYD Ja

ML Zoë, heb jij advies?

ZOË Nou, ja, nee... Ik zit na te denken

NYD Heb je dit zelf ook gehad, toen je..? Moest je je kinderen ook al duizend jaar van tevoren inschrijven en al dat soort dingen?

ZOË Nee, nee dat herken ik helemaal niet.

NYD Okee

ZOË Kijk, het is in Amsterdam wel bekend, ik ga er straks natuurlijk met de middelbare school van mijn zoon mee te maken krijgen, maar dat werkt met loting, dus dat is anders. Bij ons was het echt geen enkel probleem. We hebben heel veel mazzel, goede scholen in de buurt. Ik weet ook wel dat er hele, noem dat dan even chique scholen zijn, daar zal het ongetwijfeld wel zo zijn, maar daar zitten onze kinderen niet op. Maar dat dit gebeurt weet ik wel en het gebeurt helaas ook echt vaak. Ik ben sowieso eerst ook blij, want je kan ook denken, en zeker als je - dat is me niet helemaal duidelijk uit deze mail, maar als je zelf bijvoorbeeld bicultureel of van kleur bent, dat je soms ook denkt ik laat het even, want ik ben blij dat m'n kinderen op die school zitten en ik heb gewoon even de energie niet.

ML Ja, maar dat is je goed recht.

ZOË Nee, precies. Maar dus ik bedoel, ten eerste ben ik gewoon blij dat iemand zegt dat ze actie wil ondernemen, natuurlijk vind ik het altijd wel mooi als mensen dat doen. Maar het is ook heel spannend, want het is in je eigen privé-setting.

NYD Hm, ja

ZOË Ik merk daar zelf ook altijd verschillen in. Ik probeer op beide vlakken punten te maken en in actie te komen, maar je hebt wel te schaffen met die school

ML en **NYD** Ja

ZOË en je hebt het **acht jaar** te schaffen met die school. Dus daarmee zeg ik niet: niet doen hoor, maar dat betekent wel iets in je aanpak. Dus ik vind het sowieso heel fijn dat zij iets wil gaan doen. En ik denk dat er dan verschillende mogelijkheden zijn. Ik ben zelf altijd wel van het coalitie vormen, want je staat toch altijd net even ietsje sterker. Ze heeft dus denk ik al haar schoonbroer en zus als ik het goed begrijp, of broer en schoonzus, die ze zou kunnen kijken of die mee willen hierin. Nou weet ik nog niet of haar kinderen nou al op die school

zitten, want ze zijn nog heel klein. Maar je kan misschien wel al wat breder gaan informeren, van zijn er nog meer... hè, eens in het Mamacafé of noem maar op, mensen die dit ook vinden.

NYD Ja

ZOË Want een brief ondertekend door één iemand is toch weer heel anders. En helaas wordt het soms ook minder serieus genomen dan als er vijf of tien namen onder staan. En bij voorkeur ook nog een beetje namen van allerlei pluimage, zullen we maar zeggen. Het is ook niet voor niks dat Kauthar en ik, maar zeker ook Annebregt Dijkman en ik bij “Heb je een boze moslim voor mij?”, dat we zoveel journalisten hebben geïnterviewd. Ze waren allemaal ook heel boeiend, daar ging het niet om, maar als je gewoon schrijftechnisch kijkt, is het niet per se handig om 50 mensen te verwerken in je boek.

NYD 50 ja, per boek he? Dat is echt zoveel werk!

ZOË Maar je moet...

ML Maar je wilt wel echt een grote hoop

NYD Je wilt die massa hebben om te laten zien: dit is het.

ZOË Precies.

ML Ja

ZOË Want zeker met racisme wordt het niet zo snel geloofd als één iemand het zegt. Ik noem het ook weleens de allochtonenwet, een beetje gekscherend. Maar als allochtoon 1 zegt: “oh, ja discriminatie maak ik echt vaak mee, vind ik heel erg” op de werkvloer ofzo. En allochtoon 2 zegt op dezelfde werkvloer: “nou heb ik echt nooit last van”.

NYD Nog nooit wat van gemerkt!

ZOË Dan wordt altijd allochtoon 1 opgeheven, want dan kiezen we voor de allochtoon die nergens last van heeft, even dat idee. Dus coalitie vormen, ook voor je eigen energie, werkt gewoon vaak goed. En dan kan je ook samen, dat is ook wel het fijne, een strategie - kijk je kan natuurlijk altijd een mail sturen. Dat kan altijd. En ik denk ook wel dat, ook al doe je dat in je eentje, een school best misschien even dat spannend vindt. Maar voor je eigen veiligheid en energie zou ik dus zeggen: kijk of je een coalitie kan vormen. Al doe je het met z'n vieren, dus zij en haar partner en...

NYD Ja

ZOË En dan zou ik toch eerst, ik ben toch altijd zelf wel eerst, zeker in een privé-omgeving - kijk eerst eens wat er gebeurt als je de school zelf aanschrijft. Van: dit is onze ervaring, nog mooier dus als je wat meer ervaringen erbij hebt, en dan: we zijn ervan geschrokken en vinden dat ook heel erg jammer. Kunnen we daarover in gesprek gaan? Of je kan ook eerst een reactie per mail vragen. Maar ook gewoon vragen hee, zouden we daarover in gesprek kunnen gaan?

NYD Ja

ZOË Ik denk: 9 van de 10 keer zegt een school, al is het alleen maar *lacht* uit angst voor publiciteit...

ML Ja, uit angst, straks stappen ze naar de media, dus laten we het maar doen.

ZOË Ja, dus, en dan zou ik ook, als je dan vervolgens op gesprek wordt uitgenodigd, laten we even van het positieve uitgaan, dan zou ik ook daar weer, toevalligerwijs werk ik met een aantal mensen aan een nieuw boek, dat gaat over ongemakkelijke gesprekken.

NYD Ohja kijk

ML Heel goed

NYD Het kiezelsteentje zijn, toch? In de schoen.

ZOË Precies, ja. Maar dan ook echt van tevoren wel goed nadenken: hoe gaan we dit gesprek aanpakken. En bewijsvoering is dus heel belangrijk hier. Dat klinkt een beetje zwaar, maar zij heeft dus eigenlijk al, nou het is al fijn dat ze het voor jullie heeft opgeschreven.

NYD Het staat al op papier, ja.

ZOË Maar dat je die mails, dat je ook meteen als je zo'n gesprekje hebt met een administratief medewerker het even optikt, los van die administratief medewerker, dat is ook gewoon een pion in het verhaal.

NYD Ja

ZOË Maar dat zijn belangrijke elementen. En dat helpt je ook om het uit de "jij voelt het zo", dan heb je gewoon echt aantoonbaar wat dingen om te laten zien van hee, dit is zo en zo gegaan.

NYD Ja

ZOË Ik hoop dat dat al voldoende zou moeten zijn voor een goed gesprek en ook eventueel voor tot inzicht komen van zo'n school. Als dat dan dus niet zo is, dan kan je natuurlijk nog weer volgende stappen gaan overwegen. Dan kan je natuurlijk eerst nog instituten binnen de school gaan aanschrijven, je hebt altijd een ouderraad, een medezeggenschapsraad, er zit vaak ook nog een raad van bestuur over.

NYD Een stichting daarboven ofzo

ZOË Ik geef jullie nu een heel college.

ML Kom maar door!

NYD Ja, dat onderwijs joh, dat is ons totaal vreemd! *gelach*

ML Ja wij weten dat allemaal niet, dus kom maar.

ZOË Nee, maar ik bedoel, dus

NYD Er zijn meerdere partijen waar je naartoe kan.

ZOË Exact. En ik ben wel ook, en dat heeft mij wel geholpen in het werk wat ik doe. Eén van de geïnterviewden in de Inclusie Marathon, maar die interviewen we ook weer voor het nieuwe boek, is Astrid Elburg. Dat is een heel interessant iemand, trouwens, die kan ik jullie

ook van harte aanraden een keer als gast.

ML *zachtjes* schrijven we op

ZOË *lacht* Ja, typ typ. Zij doet van alles, maar zij zit zelf ook in veel raden van toezicht. Maar zij is ook leiderschapscoach of hoe je het wil noemen. Dan gaat ze me vast nu slaan dat ik het verkeerd heb gezegd. *gelach* Maar ik heb ook coaching bij haar gedaan, maar zij is heel strategisch altijd in alles. Dus soms omdat je dingen heel sterk voelt, wil je er misschien wel vol in. En het is ook helemaal niet erg als dat gebeurt, he? Maar het helpt soms ook wel, zeker in dit soort situaties, om even goed na te denken hoe je het aanpakt. In plaats van meteen te mailen, toch even denken: kan ik niet eerst een coalitietje vormen en dan even gezamenlijk die mail opstellen.

NYD Ja

ZOË Dat alleen al voelt vaak steviger. En daarna kan je natuurlijk naar de media stappen, en je kan sowieso altijd, even gewoon ter info kan je bijvoorbeeld contact opnemen met discriminatie.nl.

ML en **NYD** Ja

ZOË Bijvoorbeeld.

NYD Je kan ook een melding maken.

ZOË Je kan een melding maken, maar dat hoeft niet hè, ik bedoel dat mag, maar je kan ook met hen gewoon even in gesprek gaan, van: dit is de situatie, kunnen jullie ons misschien helpen?

ML Ja, want dan krijg je natuurlijk ook advies

ZOË Wat is jullie advies? Ja

ML Ja, precies

ZOË We vergeten soms ook dat er best wel wat van die instanties zijn die er hier echt voor zijn, he? Godzijdank.

ML en **NYD** Ja

ML Ik denk dat het het belangrijkste is bij dit soort situaties, dat je je realiseert dat je niet in je eentje bent.

ZOË Ja

ML En dat is natuurlijk vaak zo. Zoek medestanders en mensen met wie je deze strijd aangaat, want uiteindelijk is alleen ook maar alleen. En dat is gewoon vreselijk als het kut wordt, dat wil je niet.

ZOË Nee, en je bent dus ook wel, want kijk, wat ik heel goed begrijp, is dat je... Ik vind dus dat je die gesprekken aan moet gaan. Ik heb ook bijvoorbeeld een aantal zeer ongemakkelijke gesprekken op een vorige school gevoerd over Zwarte Piet bijvoorbeeld nog, weet je wel. Maar het is ook de school waar je kinderen zitten. Je wilt de netwerken daar ook hè, je bent ook afhankelijk van goede relaties met de docenten. Ik moet zeggen dat

dat allemaal altijd wel goed verlopen is, maar soms ook wel... Ik heb het ook wel met de naschoolse opvang, soms heb je ook te maken, dan klink ik net als een "oma vertelt", ik ben 42,

gegrinnik

ZOË maar dat zijn dan dus, docenten op de naschoolse zijn dan 22 bijvoorbeeld of zo, en die zijn dan net van de opleiding af en die hebben helemaal geen... Dat is helaas geen onderdeel van de opleiding, geen ervaring met wat gebeurt er als er ook onder kinderen pestgedrag, discriminatie

NYD Ohja

ZOË Dus dat kan soms best een ingewikkeld gesprek zijn, maar over het algemeen is het wel mijn ervaring dat mensen dat gesprek ook wel willen hebben. Maar dit gaat toch wel weer wat verder. Nu wil je echt iets aankaarten.

NYD Ja

ZOË En dan zou ik het... Ja

ML Niet alleen doen

ZOË Nee.

MUZIEK.

SPONSOR

NYD SPONSORTIJD! Marie Lotte Hagen, wat weet u van...Drag?

ML euhhh, performance, kunstvorm, euhh cross dressing, ballroom scene, paris is burning, rupauls drag race, STOP DE TIJD

NYD Heb ik nu je slimse mens trauma getriggerd?

ML Absoluut. Helemaal. Ben helemaal op m'n..

NYD Nou je ziet er nog heel goed ehh..

ML Ben ik niet helemaal rood?

NYD Nee het valt mee. Nou, beetje!

Gelach

NYD Anyway lekker gewerkt, maar wist je ook dat drag al eeuwenlang bestaat en zeker niet nieuw is?

ML Kijk, okee, weten is een groot woord, maar 't verbaast me helemaal niets. En ik denk:

zwoele stem vertel me meer

NYD Dan ga ik dat doen! Drag gaat wayyyy back, in Griekse tragedies werd er bijvoorbeeld al aan drag gedaan. En voor kunstenaars is het een geliefd onderwerp. Maar, ik moet zeggen, mijn kennis is ook zeer beperkt, dus ik heb een leuk uitje voor ons bedacht:

ML ohhhh?

NYD we gaan naar de tentoonstelling The Art of Drag in het Frans Hals Museum in Haarlem, op de Grote markt

ML heeee, maar dát is leuk!

NYD Dat is leuk!

ML Dat is leuk

NYD Ik ga er meer over vertellen.

ML Heel graag

NYD The Art of Drag is de eerste tentoonstelling in Nederland over drag vanuit een kunsthistorisch perspectief

ML Oooh

NYD en er wordt werk tentoongesteld van 1907 tot nu, van mensen die traditiegetrouw minder gerepresenteerd waren in musea.

ML kan me zo ook even niet zo snel werk voor de geest halen rondom drag

NYD Nee ik ook niet. Maar daar gaan we dus verandering in brengen.

ML Ja!

NYD We gaan namelijk allemaal unieke moderne en hedendaagse kunst bekijken waarin kunstenaars hun liefde voor drag uiten op manieren die nog regelmatig op tegenstand stuiten. Want de mensen vinden dat natuurlijk allemaal maar moeilijk enzo.

ML Hm hm.

NYD The Art of Drag is - en dan komt er nu een quote - een viering van jezelf kunnen zijn, vrijheid en uitbundigheid!

ML Dat klinkt zaalie

NYD En wat ik ook heel erg tof vind: het is natuurlijk een onderwerp waar maar heel weinig kunsthistorische boeken over bestaan, al helemaal niet in het Nederlands, maar bij de tentoonstelling hoort een Nederlandstalige publicatie - die heet ook The Art of Drag - en het Frans Hals Museum hoopt dat dit een stimulans is voor meer onderzoek

ML Okee, dat hoop ik ook. Ik ben helemaal enthousiast, ik ben helemaal game.

Toch even over die plannen van jou: ik ben dus hartstikke druk met verhuizen en chaos

NYD Oh mevrouw is weer aan het verhuizen!

ML en paniek

NYD Ik probeer een leuk uitje te bedenken!

ML Ja, wacht. De vraag is: moet dit snel, of wat is je planning?

NYD Daar hoeft jij je mooie hoofdje niet over te breken, lieve schat,

ML Oh fijn, okee

NYD Want ik heb daar helemaal over nagedacht, de tentoonstelling is vanaf NU te bekijken, nu nu NU, maarrrr tot en met 13 oktober 2024

ML Okee, nou dan gaat het

NYD Dus het gaat helemaal goedkomen

ML helemaal goedkomen. Ja.

NYD Het is dus in het Frans Hals Museum in Haarlem, op de Grote Markt. En ja, waar moet je nou wezen voor die tickets? Op franshalsmuseum.nl

ML Ja. Wel eventjes goed om te weten: er zijn twee locaties

NYD Ja, je moet dus naar de GROTE MARKT! Locatie HAL, daar moet je wezen

ML Grote Markt. Dus als je ergens anders staat, ben je niet goed.

NYD Nee. Maar dan mag je wel met dat ticket alsnog ook naar de expo

ML Ja

TUNE WE MOETEN HET EVEN HEBBEN OVER...

ML WE MOETEN HET EVEN HEBBEN OVER... de media, over journalistiek. En over de missers die daar gemaakt worden.

Want we hebben in deze podcast vaak kritiek op kranten, nieuwsplatforms, talkshows... noem het maar op. Vaak lichten we dan specifiek één moment of een stuk uit, bijvoorbeeld als er weer eens platform wordt geboden aan iemand die leugens verkondigt over trans mensen, of als politici leugens kunnen verkondigen aan een talkshowtafel zonder enig weerwoord of factchecken van de presentatoren. Vandaag duiken we wat dieper de materie in en dat doen we dus met Zoë. Samen met One'sy Muller maak jij de podcast: Bonte Was podcast

ZOË Ja

ML En daarin bespreken jullie mediamissers en -opstekers. Allereerst de vraag aan jou: Wat is de taak van de media?

ZOË Nou ja, wat mij betreft – er zijn natuurlijk ook allerlei statuten en zaken volgeschreven, maar dat raakt er wel aan. Er wordt gezegd dat de media eigenlijk de waakhond van de democratie zijn. Dat is een lekker *lacht*

NYD Grote taak!

ML Nogal een grote taak ja

ZOË Grote taak, grote termen. Waar wij het vaak over hebben en dus heel vaak niet goed zien gaan, is dat je de macht probeert te controleren en te corrigeren. En de macht is bijvoorbeeld de politiek, maar dat kunnen ook grote bedrijven zijn, overheidsorganisaties. De

macht is een heel breed iets. Maar dat is wat mij betreft wel een van de belangrijkste taken. Het punt is natuurlijk alleen dat ook media macht hebben. Dat heet dan definitie-macht.

NYD Als je het dan over de NOS, ANP of whatever hebt, die hebben ook allemaal macht natuurlijk. En de zelfreflectie, daar schort het ook regelmatig aan, maar daar komen we misschien zo meteen nog op. *lacht*

ZOË *met een glimlach* Ongetwijfeld, ongetwijfeld.

NYD Als je een soort algemeen oordeel moet vellen over mainstream media op dit moment, hoe staan we ervoor?

ZOË *zuchtend* Ja...

NYD Een hele grote vraag. Er zullen er nog meer volgen zo meteen.

ZOË Ik wil ook niet te pessimistisch zijn, maar waarom eigenlijk niet?

ML Zijn we gewend.

ZOË Precies. Na ja, laten we dan beginnen met de controle van de macht. Als heel concreet voorbeeld, en daar hebben de One'sy en ik ook wel het meerdere malen over gehad de afgelopen uitzendingen: de verkiezingsuitslag van november. Daar is een partij als grootste uit de bus gekomen en dat is een extreemrechtse partij. Daar hoeven we ook niet heel moeilijk over te doen met z'n allen. Het is feitelijk een extreemrechtse partij. *cynisch lachend* Daar lusten de honden geen brood van, zullen we maar zeggen.

ML En er is een definitie van extreemrechts die je er zo op kunt leggen en dat is hetzelfde.

ZOË Heej!

ML Kijk, het matcht!

ZOË Toch zag je meteen, want ik denk dat... Ik heb zelf ook echt die opkomst van de PVV, want toen werkte ik zelf net bij AT5, de Amsterdamse televisie, heel erg meegemaakt. Toen dartelde iedereen ook om Geert Wilders heen en alles wat hij zei werd direct uitgezonden. Op een gegeven moment werd het gelukkig wel weer iets kritischer en ik denk dat hier en daar wel eens het woord extreemrechts viel. Maar in ieder geval was dat in de aanloop naar de verkiezingen verdwenen en was het een "rechtse partij". Sterker nog, een mogelijke samenwerking met de VVD werd "mogelijk centrumrechts kabinet" genoemd.

Verontwaardigde stem Maar dat ik echt denk: het is gewoon bespottelijk, want ook de VVD is knijterrechts. Die gaat dan richting radicaal rechts, zou ik willen betogen, maar laat ik dan

voorzichtig zijn: rechts. Dat kan dus nóóit centrumrechts worden met een extreemrechtse partij. Maar dit bedoel ik dus, en als je ook een beetje weet hoe die politieke verslaggeving werkt... Natuurlijk, ik ga toch een disclaimertje doen. Dat moet gewoon soms. Er zijn echt goede politieke verslaggevers. Er wordt goede onderzoeksjournalistiek gedaan, maar – meer mensen natuurlijk, maar onder andere Joris Luyendijk. Die heeft daar een boek over geschreven, 'Je hebt het niet van mij', over het Binnenhof. Het zijn ook allemaal klikjes die om elkaar heen draaien. Ze eten met elkaar en ze hebben hier scoopjes, maar politieke verslaggeving, zeker nieuwsverslaggeving, is steeds meer gaan lijken op een soort sportwedstrijdverslaggeving.

NYD Ja! En fun, toch? Zo van, nu zegt die dit en nu zegt die dit.

ZOË Wie zegt die nou weer? Hebben ze nu ruzie? Zo dus. Ik merk dat ik er al kippenvol van krijg, want het is wel écht ontwrichtend voor onze samenleving. Ik vind het héél erg, want het is echt een verzaking van je journalistieke taak. En ook wat het doet met onze samenleving. Je schotelt mensen ook... We hebben onlangs ook Seada Nourhussen van One World te gast gehad en daar hebben we het veel over gehad. Ze noemt het ook wel: 'je bent als journalist geen notulist of doorgeefluik.'

NYD Ja, een hele goeie.

ZOË Maar ze zegt ook dat ze Geert Wilders echt mede in het zadel hebben geholpen.

NYD Ook met "Milders" natuurlijk. En dan vervolgens ook van 'jaaaa, maar je kan het mensen ook niet kwalijk nemen dat ze op hem stemmen' en dan kwam er weer een soort excusering.

ML En dat idee dat het dan een sociale partij zou zijn en dat pas na de verkiezingen de eerste stukken kwamen waarin...

NYD Het partijprogramma werd uitgelicht, toch? Zo van 'huh, maar dát staat erin?!'

ML 'Het is helemaal niet zo sociaal en links als mensen zeggen'. *lacht*

ZOË Er was natuurlijk wel een enkeling hier en daar die dat ook voor de verkiezingen deed, maar dat zag je dan dus toch wel minder in de mainstream media. Ik vind dat heel heftig en ik vind dat een goed voorbeeld van hoe media dus níet kritisch de macht volgen. En eigenlijk dus meegaan in de spin, want PVV is heel goed over het algemeen in het spinnen van wie ze zijn en wat ze doen, en weten daar dus ook heel veel stemmers mee te bereiken. Alleen dat wordt dus mede gevoed - natuurlijk niet alleen door de media, ook door andere partijen

die ze ineens toch wel appetijtelijk genoeg vonden om mee samen te werken. Maar media hebben daar wel een grote rol in gespeeld. Dat vind ik kwalijk, echt heel kwalijk. Dat vind ik ook een verzaking van je taak, daar zijn wij wel heel duidelijk over. Kijk, je ziet nu dat - dat vind ik wel interessant - dat komt omdat Kim Putters... die is natuurlijk nu weer weg als informateur, formateur, al die woorden... *lacht* Maar dat ze wat terugtrekken. Dat er ook echt wordt gezegd 'jullie mogen niet zoveel op social media' en zo. Maar je ziet elke keer dat er toch weer wat over wordt gepost. Het is net alsof het maar gewoon de normaalste zaak is. In het begin, hè?: "Nee, de grondwet wordt gewoon even besproken als onderdeel van de..., nee, tuurlijk, gewoon". Onze grondwet werd als onderhandelingstactiek gebruikt. En dat je dus echt onlangs nog een kop zag met 'Geert Wilders vindt het nu wel genoeg met zijn ijskast. Die zit vol'. Nou, hou toch op met me!

ML Zou je dan zeggen, als je dit dan zo ziet in de journalistiek, dat er voor de mensen die het verslaan niks op het spel staat? Want het lijkt alsof ze het niet op zichzelf betrekken als je het kan verslaan als een soort wedstrijd.

ZOË Dat is een heel goed punt. Ik denk dat dat wel een groot onderdeel van het probleem is. Het is natuurlijk zo dat veel machtige bolwerken, waar de media er ook een van zijn, bestaan uit een heel specifiek clubje mensen. Natuurlijk is dat clubje wel iets gemengder geraakt, maar het gaat dus niet alleen bijvoorbeeld om witheid of man/vrouw. Dat is in de media best wel gelijk - over het algemeen niet gelijkwaardig, maar gelijker qua poppetjes, zullen we zeggen. Maar over het algemeen theoretisch opgeleid, middenklasse of hoger, want dat was ook iets wat me altijd opviel in de media. Ik was een van de weinige bi-culturele personen of personen met een migratieachtergrond, hoe je het ook wil noemen. Maar ik was zéker een van de weinigen die uit een sociale klasse kwam. Ik ben opgegroeid in een eenouderbijstandsgezin. Nou, die kwam ik echt zélden tegen. Het is ook wel verklaarbaar, want als je wil opklimmen op de sociale ladder ga je meestal niet de journalistiek in, want je verdient geen drol over het algemeen. Dus er zit ook wel een verklaring achter, maar ook omdat het een heel gesloten bolwerk is. Nepotisme komt daar ook aan de lopende band voor: dochter/zonen van en noem het allemaal maar op die elkaar baantjes geven en gunnen. Dat betekent niet dat ze niet goed zijn, maar dat is gewoon een klik. Een partij is de PVV. Degene die hij discrimineert zijn in eerste plaats moslims, maar het is ook een echt racistische partij, als het om kleur gaat, maar bijvoorbeeld ook trans hatend. Dat is niet heel rijk vertegenwoordigd in de journalistiek. Dat is wel een heel belangrijk gegeven. Dat vind ik interessant, want dat wordt nu ook vaak... Daar ben ik laatst ook voor uitgenodigd, maar om verschillende redenen uiteindelijk niet gedaan: activistische journalistiek of zo.

NYD Ja.

ZOË Dat vind ik interessant, want dan is het dus dat als je eigenlijk doet wat je moet doen, is het activistisch?!

NYD Ja, maar dat is dus ook het ding. Want stel je bent moslimvrouw en journalist, en jij gaat iets schrijven over moslimhaat en wat voor een effect dat heeft op jou, op moslims, dan is het natuurlijk meteen 'ja maar...!'.
.

ZOË Dat is niet neutraal.

NYD Nee, dat is niet neutraal. Dat is niet objectief. Dus er zit ook altijd een ding in van je kan het ook eigenlijk niet aankaarten, want dan is het niet eerlijk gegaan.

ZOË Nou ja, en je bent natuurlijk nu nog altijd een van de weinigen ook, hè? Ik denk dus dat dat is waarom het zo belangrijk is dat die journalistiek op meerdere fronten veel diverser wordt. Ook gewoon puur qua mensen die die redacties bevolken. Dat is natuurlijk niet het enige, maar dat is ook een manier van hoe je naar dingen kijkt. Ik zit nu aan een voorbeeld te denken, maar dat is al wat langer geleden. Dat kennen jullie ook al, die berichtgeving als er een hele laffe moordaanslag is gepleegd. Er is een aantal jaren geleden een Thijs - tegenwoordig mag je zijn hele achternaam ook erbij zeggen, maar die weet ik even niet - maar Thijs R. of Thijs weet ik veel, dat was een verwarde jongeman. Het zit een heel tragisch verhaal achter, maar hij heeft wel drie mensen doodgestoken. Ik denk dat ik zo, en dan maak ik geen grap, tien Thijs'en kan noemen die in de media werken. En de manier waarop er over deze Thijs werd geschreven, was meteen heel begripvol.

ML Ja, ja, ja.

NYD Ja, en zo excuserend van...

ZOË Precies.

ML 'Hij heeft ook vreselijke dingen meegemaakt.'

ZOË Exact. Dat het was volgens mij ook het geval met Gökmen T., die die tramaanslag pleegde. Dat is ook natuurlijk afgrijselijk en dan is er helemaal geen feeling.

NYD Ja, toevallig heeft OneWorld er net een artikel over gepubliceerd: daders met een moslimachtergrond worden in Nederlandse kranten ook vaker beschreven als terrorist vergeleken met niet-islamitische witte daders bleek in 2020 uit onderzoek.

ZOË Hodo Abdullah.

NYD Ja. Geloofsovertuiging en etniciteit werden sowieso vaker expliciet benoemd bij daders met een moslimachtergrond, net als termen als 'vreemd' en 'terrorisme'. En inderdaad geschreven door Hodo Abdullah en antropoloog Martijn de Koning. Hodo is onderzoeksjournalist.

ZOË En toevallig een van de coauteurs van het boek!

NYD Wat je aan het schrijven bent?! Want ze is ook een van de mensen die jullie eerder al hebben geïnterviewd.

ZOË Dat niet, nee.

NYD O, niet?

ZOË Maar ze schrijft nu mee aan het nieuwe boek.

NYD Mag je daar verder al iets over zeggen? Hoe het gaat heten of iets?

ZOË Nee, maar dat is wel spannend. We hadden toevallig vanochtend weer een gesprek met de uitgever. Het is ook een samenwerking met het specifiek Wereldmuseum Amsterdam, maar het is Wereldmuseum-breed, moet ik dan zeggen. Wat we daarvoor hebben gedaan, daar kan ik zeker wat over zeggen. De titel is dus nog spannend, want daar zijn we nog niet helemaal uit. Dat moeten we wel snel weten, want het moet eind dit jaar uitkomen. Jullie kennen dat.

ML Het moet natuurlijk in de catalogus, ja ja.

ZOË Het eerste hoofdstuk is af nu. Het is ooit begonnen met een serie ongemakkelijke gesprekken in het Wereldmuseum Amsterdam. Dat is opgezet mede door Rixt Hulshoff Pol, die ook een van de coauteurs is. Wat ze daar zijn gaan doen, is dat zij het Wereldmuseum Amsterdam, voorheen het Tropenmuseum - nou die naam zei ik al: zeer ongemakkelijk instituut, om heel veel redenen - natuurlijk steeds meer – wat ook terecht is – zijn gaan bevragen. Daar kwam dus ook het idee uit voor het opzetten van een serie gesprekken, ook omdat je heel vaak als je iets over maatschappelijke vraagstukken wordt georganiseerd, dan heb je altijd een panel, dan heb je ook een expert, dan mogen drie mensen uit de zaal iets vragen en is het alweer afgelopen. Het is eigenlijk ook een hele jammerlijke vorm, want je neemt de wijsheid uit het publiek helemaal niet mee. Dus om dat allemaal te verbinden, zijn ze samen met Building Conversation - die noemen zichzelf gesprekskunstenaars en hebben

allemaal gespreksvormen ontwikkeld, heel interessant - dus over ingewikkelde maatschappelijke vraagstukken gesprekken gaan organiseren, waar je je dus voor kan opgeven. Ik heb er ook wel eens één bijgewoond en zo heb ik Rixt dus leren kennen. Ik ben volgens mij naar het gesprek 'Twee culturen op één kussen daar slaapt de duivel tussen', zo'n variatie op 'twee geloven', geweest. Maar ze hebben ook wel eens een thema 'ben ik bruin genoeg om mee te praten over diversiteit?' Het kan ook over de dood gaan, over vaccineren in de tijd van corona. Dus dat is eigenlijk ooit de basis geweest. Ik ben ook altijd al heel veel met ongemak en onveiligheid bezig geweest, want wat voor de een ongemakkelijk is, kan voor de ander echt onveilig zijn. Dat betekent niet dat je het niet moet doen, maar het is wel goed om je dat te beseffen. Dus lang verhaal kort, dat is de aanleiding voor dit boek. We schrijven het met vier mensen, dus ook Hodo en Elodie Kona. We hebben daarvoor ook nog weer 17 mensen geïnterviewd, allerlei heel toffe denkers, die zelf om heel veel verschillende redenen heel veel ongemakkelijke gesprekken voeren. *lacht* Nou, daar zouden jullie ook wel een duit over in het zakje kunnen doen, denk ik. Het moet echt een heel praktisch boek worden. Dus we leggen natuurlijk ook wel uit van hoe het patroon zit, noem het maar op. Maar hoe ga je nou aan de slag? Want het is allemaal leuk en aardig, maar wat doe je nou?

NYD Ja!

ML Het lijkt me wel echt een heerlijk boek om te lezen, gewoon een beetje handvatten daarvoor. Want het blijft gewoon heel moeilijk. Je weet op een gegeven moment wel 'ik moet nu mijn mond open trekken want dit kan niet', maar waar begin je? Hoe doe je het? Hoe pak je het aan? Wie, wat, hoe?

ZOË Ja, en wat denk ik ook wel... Daar ben ik zelf natuurlijk in mijn werk veel mee bezig, is met macht. We hebben het over journalistiek, macht, maar ook over... Veel boeken die nu over gesprekken gaan, gaan er altijd een beetje vanuit dat er een soort gelijkwaardig speelveld is als je een gesprek in gaat, maar dat is natuurlijk niet zo.

ML Nee.

ZOË Laten we dit als voorbeeld nemen. Ik denk dat we ergens in de buurt komen, maar ik ben bezig om het uit te leggen. Kijk, wat sowieso anders is, is dat jullie officieel de interviewers zijn en ik ben de geïnterviewde. Daar zit ook al een machtsrelatie in. Jullie stellen je op een bepaalde manier op, dat ik me op zich wel redelijk uitgenodigd voel om ook een vraag terug te stellen, weet je wel.

NYD *lacht* Gelukkig, ja.

ZOË Dus dat scheelt heel erg. Dat is eigenlijk een bepaald contract al bijna wat je afsluit. Het is jullie podcast en jullie nodigen mij uit. Maar dat is ook al een machtsverhouding. Er kunnen ook machtsverhoudingen zitten in een vergadering, heel simpel, tussen baas en werknemer. Dan heb je het over functionele machten. Dat speelt een rol. Maar je hebt ook machten in welk lichaam je hebt en welke geschiedenis zit daarachter. Het is een bekend gegeven dat vrouwen vaker onderbroken worden. Dus witheid is daarin een factor. Je man zijn. Heb je hulpmiddelen nodig? Zo kan ik natuurlijk een hele riedel houden, maar daar hebben we ook best wel veel over. Wat doe je daar nou mee in een gesprek? Het wordt heel vaak niet benoemd. Het wordt gedaan alsof het gesprek gelijkwaardig is, terwijl dat helemaal niet zo is. Ik ga dit soort dingen ook altijd aan, omdat ik het zelf nodig heb. De afgelopen tijd ben ik ook een paar keer een gesprek niet aangegaan, omdat ik wist dat dit even geen zin had. Dat is ook heel handig.

ML Het is wel heel praktisch om te weten wanneer dat is.

ZOË Nou ja, ik zit even te denken wat er een goed voorbeeld is. Het had te maken met een panelgesprek. Nee, laat ik dat opnieuw zeggen. Het was geen panelgesprek. Ik was uitgenodigd om het te hebben over activistische journalistiek. Op het laatste moment vond er een gastenwissel plaats. En dat had nogal wel consequenties voor mijn deelname. Ik merkte gewoon... Ja, dat was iemand die echt heel erg uit de rechterhoek komt. Laat ik het daar even ophouden. Nu gaat het er mij helemaal niet om, omdat ik niet met mensen uit rechterhoeken wil praten, dat doe ik met alle plezier, maar ik zie vaak in publieke settings daar het nut wat minder van in, want dan wordt het vaak een debat.

NYD Ja, nou precies ook wat heel veel talkshows natuurlijk als format gebruiken.

ZOË Het blijft aan de oppervlakte. Daarnaast kan het ook gewoon letterlijk in dit geval voor mij onveilig zijn, omdat er ook een omgeving rondom diegene zit die daarover kunnen gaan tweeten en een hele enge, nou ja... Uh...

NYD Het hele trollen...

ZOË Ja, trollen, dat woord zocht ik. Dus het was voor mij heel duidelijk: 'Dit ga ik niet doen.'

NYD Ja.

ZOË Het is grappig. Ik ben nu ook veel meer bewust van mijn lijf, want daar gaat het ook vaak over: 'Voel je dingen en wat voel je?'

En ik merk nu, als ik iets echt niet wil, krijg ik dus maagzuur. Is heel fijn als je dat weet.

iedereen lacht

ML Dat is een super duidelijk verhaal.

ZOË Het is best wel duidelijk, daar bof ik dan wel mee. Als ik boos, gefrustreerd ben, krijg ik altijd pijn aan mijn kaken.

ML Oh, ik ook. Dan kan ik mijn mond niet meer goed openmaken.

ZOË Vréselijk. Dan ga ik 's nachts zitten knauwen en dan is er... Oh mijn god...

NYD Wat gebeurt daar allemaal?

ML Dat is erg herkenbaar.

ZOË Maar goed. Ik wist gewoon heel zeker: 'Dit doe ik niet.'

En daar ben ik dan al lang blij mee. Maar 10 jaar geleden dacht ik dat ik geen 'nee' zou zeggen, want dan denken ze weer dat ik dit... Nu dacht ik echt van: 'No fucking way.'

Excuse my French.

Ik was ook heel gefrustreerd wel. Ineens wordt er een gastenwissel gedaan, wordt niet met mij overlegd...

NYD Ja, je wordt, uh... Hoe zeg je dat ook alweer... Je wordt weer voor het blok gezet!

ZOË Exact. Maar ik dacht wel: 'Dan niet. Punt.'

Dat was voor mij heel duidelijk. Dus ik had eerst een mailtje gestuurd aan die persoon. Toen dacht ik later: 'Ik ben toch altijd wel graag beleefd. Ik bel hem ook nog even op.'

Dus ik belde hem op. Ik zeg: 'Luister, ik heb je net een mailtje gestuurd, ik zag dat er een gastwissel is geweest.'

Ik zeg: 'Ja, het spijt me, maar dat ga ik gewoon niet doen.'

'Hoezo niet?' *zeer verontwaardigd*

En ik had wel een beetje het vermoeden dat het begripniveau niet heel hoog zou zijn, maar het is altijd toch vervelend als je dat dan overkomt.

NYD Ja.

ZOË Dus ik leg een beetje uit wat ik net aan jullie heb uitgelegd: 'Ik ervaar het niet als een veilige setting, ik wil ook niet in debat gaan.'

'Zo is het helemaal niet opgezet. Misschien zitten jullie naast elkaar, maar jullie gaan niet met elkaar in debat. Jullie gaan met publiek praten...'

Weet ik veel. Ik zeg: 'Maakt me niet uit. Ik weet gewoon dat die kans op de loer ligt en het is voor mij gewoon geen veilige situatie. Dus ik doe het gewoon niet.'

'Ik begrijp hier helemaal niks van.'

En dan kregen we een beetje vrijheid van meningsuiting-argumenten, en dan ben jij toch dit en dat...

NYD En je moet altijd maar met iedereen in gesprek gaan...

ZOË En dat soort zaken. Ik zeg: 'Nou...' Ik noem 'm even Henk. Ik zeg: 'Henk...'

ML + NYD *lachen*

ML Dat doen wij ook altijd.

NYD Poor Henk. Henk, sorry Henk.

ZOË Ik ken namelijk ook heel veel aardige Henken. De wereld is oneerlijk.

Ik zeg: 'Henk, het spijt me, maar ik ga dit gesprek afkappen. Ik vind het gewoon echt niet prettig. Ik merk dat we hier op dit moment ook even niet uit gaan komen. Ik ben gewoon heel eerlijk over hoe ik dit ervaar. Ik vind het jammer, maar ik ga niet van mijn punt veranderen. Dus dit is gewoon even wat het is.'

Dus dit is gewoon even wat het is.'

mompelt spottend het antwoord van Henk

Ja, dat is iemand vaak ook niet gewend, hè? En het is moeilijk, want ik ben namelijk ook wel als jongste kind uit een gezin van vier heel op harmonie gericht. Ik wil graag dat mensen me aardig vinden en dat we het leuk hebben samen. Maar daar ben ik dus ook wel een beetje van afgestapt. Maar kijk, dit is heel erg een voorbeeld van wat je dan niet doet. Maar toch helpt het ook, omdat ik wist gewoon: 'Ik ga nu op dit moment...' Ook met de maagzuur die ik voelde... 'Ik ga boos worden. En dit gaat niet tot een goed einde komen als we dit gesprek voortzetten.'

NYD Dit raakt natuurlijk ook heel erg aan talkshow-tafels... En dus die opzet maken van het grappige, leuke debat. Wat dan leuk voor de kijkers is... En ook een reden waarom mensen zeggen: 'Nee, ik ga dus niet daar zitten, want ik wil dat niet.'

ZOË Het is misschien wel een grappig voorbeeld om te delen, want dat was rondom *Heb je een boze moslim voor mij*, wat ik met Annebrecht schreef. Dat is overigens toevallig deze week, zes jaar geleden, uitgekomen. Maar ja, helaas is bijna alles nog relevant. Gelukkig zijn er ook wel dingen veranderd. Maar precies dat hele talkshow-verhaal. Nou, wij werden toen ook uitgenodigd bij Umberto Tam, maar één van zijn zestien vorige versies, zeg maar. Op zich natuurlijk een hartstikke fijne vraag. Umberto Tam was wel iemand waarvan wij ook dachten van: 'Nou, daar voelen we ons wel wat comfortabeler bij, ook over dit onderwerp.' En op zich was dat ook zo, alleen gebeurde er iets heel interessants. En dan is het nog zo dat Annebrecht veel ervaring heeft als genodigde, zeg maar. Ik heb natuurlijk wat meer ervaring. omdat ik aan een andere kant heb gezeten. Laat ik niet hier gaan doen alsof ik daar niet duizend miljoen fouten in heb gemaakt.

NYD Als redacteur zelf.

ZOË Ik kan straks ook zeker wat dingen daarover vertellen. Ik ben begonnen op een debatprogramma dat letterlijk *Zwart Wit* heette... En waar je dus polarisatie moest aanjagen.

ML + **NYD** *lachen*

ML Ja.

NYD Oké... Duidelijk. *grinnikt*

ZOË Ik heb ook dingen gedaan, zo heb ik Annebrecht leren kennen. Dat is wel een hilariteit, die zei: 'Dit doe ik niet.'

Maar we hadden wel een heel tof gesprek en toen raakten we bevriend.

Nee maar goed, dus wij kwamen daar en nou was ons wel echt gezegd van: 'Nou, jullie kunnen gewoon, dachten we, met tien minuten...' We waren één van de onderwerpen aan tafel.

'Kunnen jullie het daar dan over jullie boek hebben?'

Voor ons zat een journalist van NRC, die ging iets over de criminele onderwereld vertellen, geloof ik. Die had daar dan iets over geschreven, de cocaïnemaffia, geloof ik.

En ik ga deze even goed uitleggen, want het laat op alle fronten zien wat er dan dus mis gaat. Dus wij kwamen daar aan en we zaten in de Green Room, of hoe het in Vredes namelijk allemaal heet. En toen hoorde ik, en er was ons wel verteld dat ná ons de vrouw van Eus zou komen, Eus-Chan Akyol. Nou ben ik even de naam van zijn vrouw kwijt. Excuses.

NYD *met theatrale ondertoon* De vrouw van...

ZOË Erg! Dit is super onfeministisch! *lacht*

ML Dit is een femimisser!

ZOË Ik maak me maar even allemaal af op X, daar zit ik toch niet op. *lacht*

NYD Het mag.

ZOË Cancel me!

Het ging even specifiek om hem. Zijn vrouw kwam iets vertellen over een nieuw boek van haar. Die kwam dus na ons. Terwijl wij in de Green Room zaten, hoorde ik een redacteur bellen met een andere redacteur. Of iets van: 'Ja, moet Eus dan ook een microfoontje?' En ik ken mijn pappenheimer, zo zeg je dat toch? Dus ik denk hier: 'Wat is hier aan de hand? Want hij zou alleen in het publiek zitten.'

Dus ik zeg: 'Goh, wat interessant, komt Eus mee?'

'Ja, ja, ja. Ja, want zijn vrouw zit aan tafel en er is ook iets met een boek of zo, over diversiteit in de media. Misschien dat hij daar ook nog iets over gaat zeggen.'

Ik zo: 'Oh wat interessant, dat gaat over ons.'

iedereen lacht

ZOË Ik dacht: 'O, oké.' Ik denk: 'Dus dát gaan ze doen.'

En kijk, hij zegt soms ook nuttige dingen over dit onderwerp, maar hij is ook wel iemand die graag ook polariseert. Dat zit gewoon in zijn strategie, zullen we maar zeggen. En het interessante... Dus wat er gebeurde... Dus op zich kregen wij echt gerust wel tijd om iets te vertellen over ons boek. En Humberto Tan vertelde daar ook wat eigen ervaringen bij. Wat overigens ook interessant was, is in dat eerste gesprek, want ze willen altijd dat het gezellig over tafel gaat...

NYD Ja, ja, ja, iedereen moet meedoen.

ZOË Ja, iedereen moet meedoen. En in dat gesprek daarvoor ging het over die cocaïnemaffia. En eigenlijk had Annebrecht er ook best wel veel kennis over, maar zij had specifiek gezegd: 'Daar kan ik niets over vertellen, want ik zit nog in een bepaalde opdracht.' Toch de hele tijd naar vragen en iemand voor het blok zetten, dat vond ik ook gewoon niet tof. En Annebrecht redt zich daar dan wel uit, want ze is ervaren. Maar dat zegt dus ook wel iets over wie überhaupt aan zo'n tafel kunnen zitten.

NYD Ja, maar ook het hele idee dat je dus mee gaat praten over iets waar je...

ZOË Waar je de ballen verstand van hebt! Echt, bespaar me het! We hadden er toevallig wel verstand van, maar we wilden het niet.

NYD Dat is dan ook duidelijk.

ZOË En dan worden we alsnog nog voor het blok gezet. Stel je ook even voor hoe wij aan tafel zitten. Eén: we hadden al gehoord dat er waarschijnlijk iemand in het publiek betrokken zou worden bij ons gesprek, wat we niet van tevoren wisten. Was ons niet verteld, daar kwamen we toevallig achter.

Vervolgens wordt één van ons voor het blok gezet in die uit... Dus dat is allemaal al gebeurd voordat je zelf aan de beurt komt. Dus dat kan ook heel erg iets met je vertrouwen doen, met je zenuwen op zo'n moment. Maar goed, dát gebeurde bij ons dan niet, maar dat heeft dan met ervaring te maken.

Nou, vervolgens werd Eus niet alleen uit het publiek iets gevraagd, nee, die mocht er gewoon lekker bij komen zitten. Dus in die tien minuten dat wij hadden, werden er uiteindelijk nog een stuk of vier à vijf door Eus afgesnoept. En Eus had het boek niet gelezen, maar dat maakte ook niks uit. Hij kwam dus met allemaal holle frasen. Dus het was... Gelukkig waren er ook nog wel een aantal mensen, een aantal posts... Daar hebben mensen ook nog wel over geschreven, daarna. Het sloeg helemaal nergens op. En het is dus heel typerend dat hij dus alleen maar als... 'Oh, we hebben toevallig een allochtoon die journalist is in het publiek...'

NYD 'Ga maar aan tafel zitten!'

ML 'Die heeft vast een mening over inclusie, en zo.' En dan mag je daar weer over gaan praten.

ZOË Die mocht gewoon een volle vier minuten pakken, en vervolgens kon zijn partner gewoon tien minuten in haar eentje leeglopen over haar boek. Maar dat was ons niet gegund. En dat is dus ook nog eens wat je specifiek ziet op dit onderwerp. En dat is denk ik wel iets verbeterd, maar zeker die zes jaar geleden was het echt... Als er al iets over werd gezegd, dan moest het altijd in debatvorm.

ML + **NYD** *instemmend* Ja.

NYD Je moet ook altijd maar weer bewijzen dat het zo is, elke keer weer. Maakt niet uit hoeveel tig onderzoeken er al zijn.

ML Dit heb je dan als het gaat over inclusie, racisme en ook over transmensen. Dat mensen de hele tijd aan mogen schuiven om hun meningen te geven. En dan verschijnt er dus steeds meer in de media aan artikelen of aan stukken of aan items op het nieuws. En dan wordt het dus steeds meer een onderwerp van debat.

NYD Ja, ja, ja. Dat zie je natuurlijk bij de transhaat, heb je dat heel erg.

ML Héél erg!

NYD En natuurlijk ook met het hele zondebokretoriek, mensen die op de vlucht zijn, hoe die worden weggezet. Er zijn heel veel groepen aan te wijzen die daar slachtoffer van zijn.

ZOË En we hadden het daar toevallig ook in onze laatste uitzending met Sahar Shirzad over, mensenrechtenjuristen onder andere... Ook over die leugens die iemand als Dylan Yesilguz verspreidt, over na-reizigers, die op het moment zelf wel door een aantal NGO's, vluchtelingenwerk, dan nog wel een beetje bekritiseerd worden. Maar dat kan gewoon allemaal klakkeloos. Dan wordt er al geen goed onderzoek naar gedaan. Dan komt het er wel uit en er wordt er alsnóg niks mee gedaan!

NYD Ja, want dan ging het om een tiental mensen of zo, feitelijk.

ZOË Ja, tachtig geloof ik, of honderdvijftig. Nou ja, maar duizenden!

ML En dit is een beetje datzelfde als waar ik het vorige week over had, dat dan door Omtzigt wordt gezegd: 'Nee, die transgenderwet kan er niet doorheen, wánt we moeten niet willen dat die vrouwengevangnissen en in Engeland... En dan dit-dat, zus-zo.'

Dat is ook iets wat dan in de politiek wordt gezegd als een soort feit en dat klopt helemaal niet! Want als je onderzoek gaat doen ernaar kom je uit op dat dat nergens op gestaafd kan worden, maar dat doet op dat moment gewoon niet meer toe.

NYD Wat is het denk je dan, dat die journalisten dan toch dat maar allemaal gewoon laten gebeuren? Ja, ook met Caroline van der Plas laatst weer natuurlijk de fucking nare dingen die ze heeft gezegd over: 'Alle moslims zijn antisemitisch.'

Dat mag gewoon allemaal bij zo'n Op Eén tafel.

ZOË Soms denk ik weleens dat alle nieuwsmedia zouden moeten worden opgeheven en aanverwanten.

NYD Helemaal opnieuw inrichten.

ZOË Ja... Maar ik zeg dat wel met respect voor de functie die het wel heeft. Want dat snap ik ergens ook wel, je kan wel druk uitoefenen en zo, dus in die zin heeft het ook wel nut om dagelijkse druk te hebben op machtsbolwerken. Maar ik vraag het me af en toe wel echt af. En aanverwanten, daar schaar ik dan de talkshows ook onder. Maar aan de andere kant, wat ik er niet aan snap, zeker bij zo'n talkshow, dan denk ik dat er op zo'n moment een presentator moet zitten die weerwoord kan geven.

NYD Precies.

ZOË Die dus de onzin daaruit kan halen. Ik snap dat je niet alles kan weten, maar als je een uitzending goed voorbereidt, dan zou je dit soort hele uh... Nou, toch best wel makkelijk eruit halen. Maar ook iemand durven aanspreken. Ik snap dat politici hun praatje willen verkondigen, maar als iemand gewoon écht moslimhatend is of racistisch, dan mag je dat best even zeggen en even aankarten. Dat is gewoon artikel 1 op zich, best wel een belangrijk artikel, daarom heet hij één in onze grondwet.

NYD *lacht*

ZOË Ik zie wel... Ik bedoel dat niet als verexcusering. Maar door die nieuwsmedia en die dagelijkse talkshows... Waarom moeten we zestien dagelijkse talkshows hebben? Why? Waarom maak je er niet twee per week? Ze zouden er zoveel beter van worden, ook met de druk op de mensen die het moeten maken. Het onderzoek kan veel beter zijn en je kan je veel beter houden tot al die bullenbakken. Want dat is ook wie je uitnodigt, hè, allemaal bullenbakken die goed kunnen babbelen.

Maar met nieuwsmedia is wat ik vaak zie gebeuren... Want ik weet echt wel van NOS, RTL en ik noem even een paar grote, die doen echt wel ook feitencheck. Maar toch melden ze het eerst. Als het maar gemeld is, dan is het in ieder geval doorgegeven, dan hebben we het ieder geval niet laten lopen.

NYD Ja...

ZOË En dan komt er later gerust in een wat langer artikel wel check of weet ik veel.

ML Maar dan is het kwaad al geschiedenis.

NYD En dat zit er dan dus heel vaak in, er als eerste bij willen zijn of zo snel mogelijk.

ML Het is een primeur willen, sensatie toch ook. Want je merkt dat ook. Die paar keer dat wij dan gebeld worden of we misschien willen aanschuiven bij een talkshow, is het dan vaak dat je dan nog drie keer op die dag gebeld wordt en dan toch geannuleerd, want het is niet interessant genoeg. Het gaat natuurlijk ook altijd over wat het interessantste is op dit moment, wat het meest nieuwswaardig is en waar kijken de meeste mensen naar?

ZOË En je wordt totaal misbruikt. Laten we politici nog steeds als voorbeeld nemen, want dat is makkelijk. Die weten ook dat het vragenuurtje, weet ik veel... Die onzinwoorden en proefballonnetjes, die er allemaal worden uitgekotst. Het wordt allemaal toch maar gemeld, want anders hebben we het niet gemeld, weet je wel. Maar het is allemaal de wereld in. De meest vreselijke dingen worden daardoor de wereld in geholpen.

Maar ik heb dat ook, dat herinner ik me nog, ook op de AT5-redactie. Dat is natuurlijk langer geleden, maar dat gebeurt nog steeds. Dan kwam zo'n eindredactrice en BAM! Het gaat ook allemaal hoe het gaat. Werd het voor me op tafel gelegd.

met boze stem 'Waarom hebben wij dit niet?!' werd er geschreeuwd.

Het was echt letterlijk een onzin-artikel in de Telegraaf. Die hadden gewoon totale onzin hadden... Ik schrok natuurlijk. *stamelt*

NYD Ja, want dat is natuurlijk het ergste wat er dan is. Dat je iets niet hebt.

ZOË Ja, waarom hebben we dit niet?

ML Dit is basically de Champions League natuurlijk.

NYD Ja, we spelen allemaal de Champions League in de media.

ZOË Vreselijk, maar dan ga je het dus lezen. Ik heb dat toen helemaal keurig uitgezocht. Toen ben ik daarna naar haar toe gegaan en ik zeg: Het klopt helemaal niet. Dus gelukkig hebben wij 'het' niet. Maar soms dacht ik oprecht, hadden we inderdaad iets niet. Wat men dan onder mijn dossier, namelijk alle 'allochtonen mensen van de wereld' vonden horen.

NYD Oh ja, oké. Lekker dossier.

ZOË Heerlijk. Nee maar voor een deel koos ik er zelf voor. Maar alles wat daaraan raakte, kon niemand anders meer doen behalve ik. Maar dan zei ik: We hebben dit inderdaad niet. Who cares? We hebben iets anders. En waarom zou je als lokale zender in Amsterdam allemaal landelijke shit gaan kopiëren de hele tijd? Dan voeg je toch niets toe? Dat is dus, vind ik, wel een ziekelijk onderdeel van de journalistiek. En wat belangrijk is hierbij om te benoemen, is dat een groot deel van de journalistiek gewoon commerciële is. Dus we hebben in Nederland eigenlijk bijna alle, niet alleen schrijvende media, maar ook heel veel audio, je hebt het Mediahuis en je hebt DPG Media. Die hebben gewoon aandeelhouders, die moeten gewoon doekoe verdienen, daar moet gewoon gescoord worden. En ik zie wel dat ook de journalistieke redacties daarbinnen, worstelen daar ook enorm mee. En ik denk dat ze best verhoudingsgewijs ook wel in vrijheid kunnen werken, maar dit stroomt natuurlijk toch door in berichtgeving, dat kan niet anders. En dat maakt mij soms, zeker over die hijgerige run op het nieuws, denk ik wel... Je ziet wel iets van een kentering. Er is wel daadwerkelijk veel meer aandacht voor onderzoeksjournalistiek. Daar ben ik wel blij mee. Ik zit zelf sinds vorig jaar in de jury van *de Tegel*, de journalistieke prijs en dan in de commissie onderzoek. En ja, daar zie ik gewoon wel echt hele mooie producties voorbij komen. Maar, zeg ik er wel meteen bij, veel is dan ook wel tot stand gekomen met extra geld dat is vrijgemaakt.

ML Maar het moet ook wel. Dat kost natuurlijk veel meer tijd.

NYD Ja, als je echt ergens in wil duiken.

ZOË Ja, ik denk dan - maar goed, ga ik weer, maar dat kan weer niet, want reclames - schrap de helft van die krant. Of schrap de helft van je online berichtgeving. Boeien, doe gewoon de andere helft goed. Maar ja, dat kan natuurlijk niet.

NYD Dat is dan toch te weinig clicks.

ML En dit is dan toch heel erg omdat we in het internettijdperk leven en er altijd maar geproduceerd, geproduceerd omdat iedereen altijd online is en er moet gewoon altijd iets te lezen zijn of te zien.

ZOË Ja, ik vraag het me wel af hoe het zich... Ik denk dat we ons en de mensheid, laat ik het groot maken, de samenleving er niet zo'n dienst mee bewijzen.

ML Nee, dat lijkt me ook niet.

ZOË En dat we dat veel meer doen door juist wel keuzes te maken en daarmee ook veel meer vertrouwen krijgen. Want dat vind ik nog wel belangrijk om over dat PVV verhaal te zeggen en de kiezers, want dat wordt nu vaak ook teruggezegd. Dat is ook de reden, ook door journalisten: Nee, ja maar daar moeten we gewoon ook veel aandacht voor hebben, want het is gewoon toch, ja ze hebben 37 zetels gehaald, of 5 of 7, dan weet ik veel, heel veel. En dat zijn gewoon heel veel mensen die daarop hebben gestemd.

ML Maar het is niet de meerderheid.

ZOË Sowieso is het niet de meerderheid, maar het is ook wel een groep, dat denk ik wel, die ook daadwerkelijk niet gezien is en wordt. Maar dat komt dus ook onder andere doordat die journalistiek zo'n homogene groep is, die geen idee heeft, met alle respect, wat er daadwerkelijk in die samenleving gebeurt. Nog steeds, en toen ik al op de redactie werkte, komt oma weer... *lachen* .

NYD Dat was 2005 of zo?

ZOË Ja, 2005, dus nu bijna 20 jaar geleden. Maar zelfs toen al had je nul excuus om achter je bureautje te blijven zitten, echt nul. Want je kon gewoon met je early smartphone, maar ook met je Nokia 3410, je kon gewoon op pad en de buurt in en daadwerkelijk zien wat er

aan de hand was en contacten leggen. Maar nee, iedereen ging achter dat bureautje zitten en dan *doet journalisten na* alle kranten mailen wat heeft die, dat is misschien wel interessant voor ons. Dat is gewoon kopieermachinerwerk. Nee, en nu al helemaal! Je hebt je computer bij je. Wat ga je achter je bureau doen? Ga alsjeblieft de samenleving in. Maar dat doen we dus allemaal niet meer. En dat zie ik op heel veel plekken. Ook bij mijn huidige werk kom ik bijvoorbeeld best wel veel bij overheden. Ik lul natuurlijk maar door, maar jullie stoppen me wel.

ML Ik keek heel even naar de klok, meer als een soort even kijken waar we zijn. Je weet het niet, misschien zijn we al drie uur bezig. Dat kan. Ik hang aan je lippen.

ZOË Bij gemeenten zie ik dat ook, dat ik ook echt denk, wonderlijk. Toen was ik op een gegeven moment in een stadsdeel, in onze eigen mooie stad waar we nu zitten, Amsterdam. En dan werd het letterlijk door iemand gezegd dat ze echt op zoek waren naar beleidsmedewerkers die durven te praten met de bewoners.

NYD Die durven te praten met de bewoners?

ZOË Dat konden ze niet zo goed, dat vonden ze een beetje spannend. Ik wil niet zeggen dat m'n klomp brak, want dat kan al bijna niet meer. Maar dit zie ik dus precies gebeuren in heel veel andere machtsbolwerken, dat het zo'n specifieke club is die helemaal geen idee heeft wat er in die samenleving gaande is.

ML Maar is het dan dat mensen dan van theoretische opleidingen komen en daar leren ook niet leren hoe te praten met mensen?

ZOË Het zijn wel mensen die in bepaalde omgevingen opgroeien. Dat kan in of buiten een stad zijn. Dat wisselt nog wel, hoewel je natuurlijk ook wel... Randstad, niet Randstad, daar zit natuurlijk ook van alles. Als enorme randstedeling wil ik dat niet uit het oog verliezen. Maar je ziet toch dat... Ik ga een ongefundeerde uitspraak doen.

NYD Oké.

ML Noted.

ZOË Ik heb er geen onderzoek naar gedaan, maar in al die jaren dat ik in de journalistiek rondloop, wat ik zelf erg interessant vond, en ik snap het verwijt van mensen buiten

Amsterdam. Het is altijd Amsterdam georiënteerd. Dat is waar. Er wonen ook veel journalisten in Amsterdam. Ik neem AT5 als voorbeeld. Daar was ik, op een persoon na, de enige die in Amsterdam was opgegroeid. De rest was hier komen studeren, kwam uit kleinere steden of dorpen en was op latere leeftijd naar de stad gekomen. Dat zie je ook in alle toppen van de politieke en ambtenarijen, noem het maar op. En waarom ik dit zeg, is wat ik daar zo interessant aan vind: Ja, die focus is er wel, maar ik herken me dus ook heel vaak niet in de groepen die dat allemaal leiden.

NYD Ja, het Amsterdam dat er is, is ook niet jouw Amsterdam?

ZOË Laat ik ook weer niet... Oh, dat klinkt nu een hele vervelende Amsterdammer. Nee, maar iedereen is Amsterdammer. Iedereen. Ook als je op je 18e hierheen komt of op je 85e. Dat doet er in die zin niet zoveel toe. Maar het is natuurlijk wel interessant dat degenen die het Amsterdamse nieuws bijvoorbeeld maken, dat daarvan dan niemand in de stad is opgegroeid. Dat is namelijk ook een best wel belangrijk perspectief. Maar ook dat de mensen die dus in de journalistieke media, ook de nationale media, zijn dus ook vaak mensen die niet in Amsterdam zijn opgegroeid, wel daar dus erg op gefocust zijn. Maar op een manier waarvan ik als opgegroeide Amsterdammer zeg: Ja, ik weet niet hoor. Dus goed, dit was even een zijpaadje.

NYD Wat er dan natuurlijk altijd tegen ingebracht wordt is, het zou niet uit moeten maken, toch? Of jij nou wit bent, of je uit Amsterdam komt, of je zwart bent.

ML Vrouw, man...

NYD Het gaat toch om je kwaliteit? Je bent toch een objectieve journalist?

ZOË Ja, het gaat om de kwaliteit. Dat vind ik nou echt zo, dat moeten we echt naar...

ML Journalistiek kan niet objectief zijn en ook als ik je hier nu hoor praten over die mediahuizen en zo, er zit ook gewoon heel veel geld achter, dus dat wordt ontzettend gestuurd, welk nieuws uitgelicht wordt, op welke manier het wordt besproken, en wie erover schrijven of verslaan, dat wordt hartstikke gestuurd.

ZOË Enorm. Je moet er eerlijk over zijn. Ik vind wel, en dat is waar het boek van Annebrecht en mij ook over gaat, en al die mensen die we daarvoor hebben geïnterviewd, het is onderdeel van je vak om zo breed mogelijk te kijken, om te checken of je veel verschillende perspectieven meeneemt.

NYD En welke stereotype voordelen en discriminatie.

ZOË Zelfreflecties daarbij heel belangrijk. Dat gezegd hebbende blijft het zo dat de ervaringen die je zelf hebt gehad gewoon heel bepalend zijn voor wie je bent. Dat betekent niet dat je niet over iets anders kan schrijven, natuurlijk kan dat wel. Alleen moet je ook realiseren dat je veel meer verhalen waarschijnlijk minder ziet of er soms minder dat gevoel bij hebt. We gaven eerder dat voorbeeld van de Thijsen Dat is ook iets wat al vele malen is onderzocht, dat je soms net wat meer een herkenning voelt met iemand die op jou lijkt of dezelfde levensstijl heeft. Dat is niet stom van je, zo werkt het, maar je moet het wel weten en ook op durven handelen. En je moet ook realiseren dat met al die Thijsen op die redactie, als je dan Gökmen T. hoort en dan wel meteen denkt dat je vast een terrorist bent.

NYD Dat is anders. Dat is Islam. Al die vooroordelen komen natuurlijk dan omhoog. Maar ik vind het wel interessant want je zegt wel van het zou onderdeel moeten zijn van het journalistieke vak. Maar is dat dan eigenlijk wel? Zijn journalisten zich wel ervan bewust van ik zou me moeten verdiepen in discriminatie, in machtstructuren, in al deze shit?

ZOË Nee, ik denk echt wel dat dat iets meer onderdeel is geworden, maar in de dagelijkse gang... En daar zijn ook wel echt dingen in veranderd. Hele kleine dingetjes als dat een aantal grote media niet meer 'blank' maar 'wit' gebruiken.

NYD Ze hoeven geen pluim.

ZOË Nee precies. Geen staande ovatie. Het zijn minuscule dingetjes.

ML Maar het zijn wel dingetjes.

ZOË Ik las vandaag een kop over, ik noem zijn naam niet, maar ik noem hem even JD, de presentator. Dan weten mensen wel waar ik het over heb, we hoeven hem verder geen platform te geven. Maar zijn uitspraken worden dan meteen racistisch genoemd. Dat zie ik als winst.

NYD Ja er werd wel meteen met naam en toenaam gezegd, dat dat racistisch is.

ZOe Dat zie ik als een winst. Dat is nog steeds heel moeilijk.

NYD Dat is ook een van de dingen die je ook doet, die koppen uitlichten. Je ziet veel in de koppen die jij uitlicht terug dat er dus om de hete brei heen wordt gedraaid. Dat genocide bijvoorbeeld niet bij naam wordt genoemd of femicide niet bij naam wordt genoemd. Waarom denk je dat dat is?

ZOË Angst en het toch anders... Ik vind het erg interessant, want als iets waarschijnlijk fraude is, dan wordt er toch al heel snel gezegd mogelijke fraude, maar dat zal een winst zijn.

ML Ja, maar inderdaad mogelijke femicide zie je niet staan.

ZOË Genocide ligt natuurlijk, dat is misschien te ver om daar nu helemaal in te duiken, dat is best iets heel ingewikkelds om op het moment zelf... Maar ik denk nou op z'n minst mag je mogelijke genocide zeggen of het woord genocide dus in dit geval vaker gebruiken. Daar is echt genoeg feitelijk bewijs voor.

ML En ook met de uitspraak van dat hof denk ik: Nou kom op.

NYD Ja en als je dan nog zou zeggen oké genocide dat gebruiken we niet, dan heb je het verschil dat er kinderen gedood zijn of dat er wordt gezegd dat het jonge mensen zijn. De meest bizarre...

ML Minderjarige mannen.

NYD Alles om maar te ontwijken om te zeggen 'Israël is de agressor', over moord. Dat is allemaal heel gevoelig.

ZOË Ik ben die nieuwskoppen gaan verbeteren, dat doe ik al best wel lang, het ligt mij makkelijk omdat het mijn vakgebied is, dus ik zie het snel. Ik erger me daar dan nogal aan. Maar het is ook om te laten zien... Soms snap ik ook wel dat iemand zegt: *met geïrriteerde stem* dit is best wel lang is voor een echte kop.

NYD Ja, precies!

ZOË Maar ik doe het ook wel. Daar krijg ik de meeste reactie op, dat vind ik ook wel mooi om te horen, dat mensen zeggen: Ik lees nu echt een beetje op de Bonte Was manier, op de Zoë manier, de krant.

NYD Ja je gaat zelf ook op de Bonte Was manier de krant lezen.

ZOË ullie doen het ook vaak heel fijn. Wat ik interessant vind, is dat je als argument vaak van journalisten hoort: Ja, maar het is nog niet bewezen of zo. Maar dat is met heel veel dingen niet zo, maar toch noemen we het wel zo, omdat er toch wel hele sterke aanwijzingen zijn. En ik vind het ook heel erg belangrijk, omdat we het anders... Racisme bijvoorbeeld, seksisme, dat zijn gigantische maatschappelijke problemen. Als we dat niet durven te benoemen als macht, we zijn namelijk machtig als media, dan is dat toch wel het minimale wat je kan doen. En dat je daar soms een slag om de arm houdt, dat is terecht, want dat weet je niet altijd. Maar het interessante bij femicide, dat verschil merk ik ook al vaak, is dat femicide heel makkelijk te benoemen is als het in Turkije, Griekenland of wherever gebeurt. Want dan is het in een 'machocultuur'.

NYD Eerwraak.

ZOË Dat is wonderlijk, dan kan het ineens wel.

ML Maar hier is het nog steeds een familiedrama.

NYD Deze heb je toevallig laatst uitgelicht. Dit is van AD.nl: 'Vrouw overlijdt op straat, meerdere kinderen ligt gewond, vader opgepakt na geweld in Mierlo'. Dat ik echt denk van huh, wat staat hier? Je kan hier heel veel andere scenario's opplakken die niet per se zijn: dat deze man waarschijnlijk deze vrouw heeft vermoord.

ZOË Het was ook al bekend dat die man die vrouw had doodgestoken, dat was al bekend. Dus dan vrouw overlijdt op straat.

NYD Maar overlijdt op straat?! Dat is via een hartaanval ergens.

ZOË Ja, precies. En soms verdenk ik wel dat het AD... Want jullie hebben volgens mij ook al een paar keer het AD aangesproken?

NYD Het AD is...

ML Ja het AD heeft vaker...

Stemmen door elkaar

ZOË Doen ze het expres ofzo?

ML Ik heb bij femicide ook wel... Op het moment dat je de cijfers kent van elke 10 dagen wordt er een vrouw vermoord in Nederland, gewoon omdat ze vrouw is. Dan ga je het dus ook echt zien. Ik zou niet zeggen elke tien dagen, maar ik heb heel vaak dat ik NOS open en dan staat er weer dat er een vrouw vermoord is door een ex-partner of een partner en dan denk ik al: Oh daar gaan we weer. Maar het woord femicide staat er nog steeds heel vaak niet in. Terwijl, ik weet gewoon 90 procent zeker dat het daaronder valt. Dat vind ik er heel lastig aan. Ik word er ook een beetje cynisch van, dan denk ik daar gaan we weer. Weer een femicide geval. En dat is ook een heel groot probleem, dat dat niet op zijn minst in zo'n artikel benoemd kan worden van: Vrouwen, slachtoffers, femicide. Dit zijn de cijfers

ZOË Ik gebruik zelf nog altijd het liever zelfs dan vrouwenmoord. Noem het maar even heel duidelijk wat het is, want femicide is soms nog een wat onduidelijker woord voor veel mensen. Ook hier heeft het met controle van een bepaald soort macht te maken, in dit geval namelijk masculine macht. En godzijdank gaan - meestal gaat het dan over mannen - gaan heel veel mannen er een stuk beter mee om, het gros. Maar helaas... Vrouwenmoord, femicide, komt echt voort uit onze patriarchale samenleving. En met het uitoefenen van macht over vrouwen in een relatie.

ML Ja

ZOË En dat vind ik je primaire taak als media, om dat goed te kunnen belichten. En dat doen ze niet. Ik vind het verzaking. Er is namelijk geen enkele reden om het niet te doen. Dit is weer zeg maar het 'We willen het zo snel mogelijk melden', en dan ineens... 'Nu moeten we heel voorzichtig zijn', hè? Al die onzin die al die politici allemaal maar over de balk kotsen, kunnen we in één... 'Oh, het staat tussen aanhalingstekens', dus dan kunnen we het allemaal melden en corrigeren we het later wel. We koppelen er een explainer aan vast. Ja, doe. Maar in dit geval, 'Nee, nee, dat kan je toch niet zomaar zeggen?' Nee, zeg het nu alsjeblieft wel. Maar natuurlijk, slag om de arm, dat snap ik allemaal. Je kunt ook gewoon nog even twee uur wachten en even goed de politie... Je belt altijd de politie even, die kan een aantal dingen aangeven. En daar is vaak genoeg uit op te maken of je dit kan aannemen.

NYD Maar trouwens ook heel vaak de buurman die dan mag zeggen dat Henk, sorry, zo'n leuke man was.

ZOË 'Henk was zo enig!'

NYD Ja

ZOË Super betrouwbare bron.

NYD Dat is ook heel vaak wat AD doet.

ML Dus eigenlijk zou je bij al die gevallen iemand ernaartoe moeten sturen, die dan geïnterviewd wordt en zegt dat dit femicide is. En dan is het een quote die ze dan kunnen opschrijven of zo?

ZOË Ja, maar over het algemeen, in dit soort gevallen wordt er wel altijd nagebeld. Dat weet ik zeker, door serieuze media, die bellen met politiewoordvoering en die gaat dan vertellen van 'Dit weten we nu over de situatie'. Maar je kan over het algemeen in alle gevallen van een partner die zijn vrouw vermoord, is dat vrouwenmoord. Dat is niet een soort uitzondering van 'Nou, maar deze vrouw was gewoon heel vervelend.'

ML Dus het is geen vrouwenmoord

ZOË Dus het is geen vrouwenmoord, snap je? Dus het is niet zo van hogere wiskunde of zo wat we hier aan het bedrijven zijn met z'n allen. Dus ik snap het gewoon oprecht niet. En over het algemeen kan de politie wel vrij snel zeggen hoe de vork wat meer in de stil zit. Maar wanneer je voorzichtig moet zijn, is als bijvoorbeeld nog niet duidelijk is of het een relatie is, dan weet je gewoon nog wat minder over de situatie. Dan kan je er ook voor kiezen om eerst nog even niks te melden. 'Oh nee, dat kunnen we natuurlijk niet, want dan zijn we niet de eerste. En Oh mijn god, we hebben iets niet doorgegeven in deze stroom.'

ML Geld

KAPITALISME TUNE

ZOË Nou ja, goed, ik weet het niet. Maar het is wel interessant. Het is dus zo veelzeggend als dit soort argumenten worden gebruikt, als we moeten voorzichtig zijn, wat dus bij racisme

ook altijd als argument wordt gebruikt, en wanneer het allemaal maar gewoon klakkeloos, zonder... zo even over de balk gesmeten kan worden.

ML Zijn er plekken, media plekken waar het wel goed gaat? Waarvan je wel denkt, 'Nou...'. Een AD doet het dus niet goed.

NYD One World!

ZOË One World ja, altijd. Wat ik vooral zie, wat ik wel weer interessant vond, het gaan mensen natuurlijk wel weer fascinerend vinden dat ik dat zeg, maar vooruit: Telegraaf is een van de weinige kranten die wel heel vaak femicide benoemt.

NYD En de podcast nu ook hè? 'Zij is van mij'

ZOË En ze hebben een hele goede podcast erover gemaakt. Dus zelfs de Telegraaf is soms in staat om iets goed te doen. Maar verder vind ik wel dat Telegraaf een krant is die consequent artikel 1 overschrijdt. Dus daar heb ik er niet zo heel veel mee op. Maar ook het AD kan soms juist wel weer heel ferm zijn en dingen ineens weer duidelijk racistisch noemen. Ik vind het heel moeilijk om te zeggen dat er één plek is waar het fantastisch is. En zeker in het bredere media-palet is het heel belangrijk om ook podcasts zoals die van jullie te hebben, wat One'sy en ik doen. Ik geef mezelf even een compliment. Nee, maar ik bedoel gewoon meer in het bredere palet, One World, Nieuw Wij. En dat wordt dan gezien als kleinere media, hoewel bij jullie denk ik dat jullie soms meer following hebben. Maar goed, dat is heel interessant ook. Maar ik ben daar heel voorzichtig mee, want er zijn soms ook wel echt hele aparte media, waar wij dan allemaal ook onder komen te vallen als alternatieve media. Dat je ineens op één hoop ligt met Café Weltschmerz of zo. Waar soms wel, ja, vast ook weleens goede gasten, maar soms hele dubieuze figuren worden ingezet. Dus dat is ook heel interessant hoe dat tegen elkaar wordt afgezet. Maar goed, lang verhaal. Ik zie gewoon bij verschillende media, en ik zit er natuurlijk niet altijd in, maar dat er echt wel ook echt interessante dingen gebeuren, goede dingen gebeuren. Kijk, ik zie bijvoorbeeld wel bij bijvoorbeeld een NRC of de Groene Amsterdammer, daar wordt echt wel geprobeerd meer in onderzoeksjournalistiek te worden geïnvesteerd. Ze hebben zich ook veel meer en steviger opgesteld, NRC niet stevig genoeg, maar richting zo'n extreemrechtse partij die nu mogelijkwijds gaat regeren. En die de grootste wordt. Dus ook daar wat meer je tanden in laten zien van dit is waarvoor wij staan. Namelijk gewoon we doen ons democratische werk. Dus het is voor mij meer een shopping. En ook de NOS, ik weet dat veel mensen bitchen erop, en dat is ook terecht, want het is ook gefinancierd door de staat. Maar ook daar weet ik

dat er ook wel echt heel hard achter de schermen aan verschillende dingen wordt gewerkt. En ook daar zie ik echt soms goede, mooie voorbeelden. Er is laatst een hele goede NOS-jeugdjournaal geweest over discriminatie. Fantastisch! NOS-jeugdjournaal heeft ook een aantal gigantische missers gemaakt, namelijk door Geert Wilders op een heel aparte manier...

NYD Als een soort katten ofzo toch?

ZOË Als een soort leuke, gezellige meneer te presenteren. Ik weet wel dat - Halil Karaaslan heeft dat heel goed aangekaart toen - er vervolgens wel tussen hem en de hoofdredacteur een heel lang gesprek geweest. Daarmee praat ik natuurlijk niks goed, maar ik probeer even een aantal dingen ook van de achterkant te laten zien die gaande zijn. Ik kijk sowieso alleen nog maar naar het Jeugdjournaal. Als ik al naar het journaal kijk, ik vind dat echt heel erg van... zeg maar generatie 50 jaar geleden die klaar zitten voor het 8 uur journaal. Dat doet mijn moeder nog braaf.

ML Oh mijn ouders ook. Ik belde ze laatst om kwart over acht en toen nam ze op en toen dacht ik 'Oh wacht, laat maar, kijk eerst maar even af!'

ZOË Maar gewoon het jeugdjournaal, mijn oudste kijkt dat dan, dat vind ik... Ja, uitzonderingen daargelaten, maar over het algemeen proberen die het wel afgewogen te brengen. En waarom? Omdat ze een publiek hebben waar ze heel goed over na moeten denken. En ik denk dat ik soms wou dat het volwassenen-nieuws dat dus ook deed. Ja.

ML Over de volwassenen moet je ook gewoon goed nadenken wat je ze brengt. Als je ze iets voert, dat gaat gewoon de maatschappij in.

NYD Heb je eigenlijk wel eens reactie gehad van AD als je een kop uitlicht?

ZOË Ja, zeker, zeker.

ML Nemen ze dat serieus?

ZOË Ik zeg nu wel zeker, maar kijk. One'sy en ik - dat gaan we waarschijnlijk weer wel weer doen - maar in de eerste uitzendingen van Bonte Was, het eerste seizoen, reikte we ook altijd echt een fles wasmiddel uit aan een redactie die nog wel wat hulp kon gebruiken.

NYD Die wel een wasje kon draaien, ja.

ZOË En dan een t-shirt als pluim. Toen hebben we ook wel met mensen gebeld die dan ook het wasmiddel kregen. Dat deden ze wel, dat moet ik echt zeggen, maar goed, dan schreven we ze ook aan. Daar kwam meestal wel iets van een reactie op. Op de koppen heb ik wel gezien dat het af en toe is veranderd.

ML Dit hebben wij ook inderdaad, maar dat wordt dan in stilte gedaan. En er wordt dan weinig meer of eigenlijk niks meer over gezegd.

ZOË Nee, dat verbaast mij ook niet zo. Ik heb natuurlijk best wel wat journalisten in mijn netwerk. Ik weet gerust wel dat ze het lezen, waarschijnlijk zoals dat altijd is. Een deel is er heel blij ermee en stuurt het misschien ook door binnen hun eigen redactie. Een deel boeit het niet en een deel ergert zich helemaal de schurft. Maar ik vind het mooi als er iets mee gebeurt, als ik dat zie gebeuren. Het zou ze sieren als ze dat soms ook eens zeggen. Eerder vermeldden we nog, Nu.nl heb ik dat wel eens zien doen, dit en dit. En nu hebben we dat veranderd, want... Er is wel iets van door het stof gaan. Het interesseert mij niet zoveel of ze mij Bonte Was dan noemen. Waarom ik het vooral uiteindelijk doe, is omdat ik denk dat, hoewel ik natuurlijk altijd hoop iets van invloed te kunnen uitoefenen op redacties, en dat het misschien heel soms zo is, dat ze in bredere zin daarover gaan nadenken, denk ik vooral dat we in hoe media, social media zich ontwikkelen, ons moeten richten op de consument. Dus het gaat mij vooral om de bewustwording van de mensen die het consumeren. Maar ik zou het dus nog even maar los van of ze nou jullie of mij of wie dan ook noemen die dit doen. Zijn natuurlijk ook, hè, Zeikschift heeft het lang gaan, je hebt allemaal verschillende... OneWorld doet het zelf natuurlijk ook. Wat ik mooier zou vinden als media wat vaker laten zien dat ze lerenden zijn, dat ze dingen verkeerd doen. Het gebeurt wel eens, hè, weet je, Nu.nl doet weleens een berichtje. Dus het is niet dat het afwezig is. Ik denk ook wel, laat ik iets positiefs zeggen, daarin wordt er zeker ook wel over nagedacht. Het is wel meer dan 10 jaar geleden, het wordt echt vaker gedaan.

ML Ik denk dat het media het ook zou sieren als ze dat meer zouden doen.

ZOË En betrouwbaarder maken

ML Precies, want als ik als consument van de media lees dat we hierop gewezen zijn, dan denk ik alleen maar 'Wat top dat ze daarnaar luisteren!'.

NYD Ja, plus je kan mee leren als lezer van een krant. Want je kan natuurlijk, dat hebben wij zelf natuurlijk ook talloze keren ervaren, en dat zal vaak nog gebeuren, dat mensen mail sturen en dan leren we weer wat en dan kunnen we dat ook weer in de podcast bespreken. En dan met ons leren ook alle mensen die daarvoor ook dachten dat iets normaal taalgebruik was, of noem maar op wat voor dingen je verkeerd, of hoe je het maar wil zeggen.

ML En dan deelt het dus als media, of wij als podcast, maar ook als any other media platform, dat dan dus ook niet beschouwen als, oh my god, we hebben iets fout gedaan, wat verschrikkelijk, wat vreselijk, maar dan dus meer als een leerproces waar we allemaal in zitten.

ZOË Kijk, ze hebben natuurlijk wel... Wat vaak niet zozeer een argument hiertegen is, maar waar ik zie dat er worsteling mee is, is dat je met heel veel consumenten te maken hebt, zeg maar, die heel veel vinden.

NYD Ja.

ZOË Dus dat maakt het soms best wel uitdagend, ook om daar in iedereen van reactie te voorzien. Maar het kan zo simpel zijn. Nu heeft alleen de NPO een onbudsman, en die gaat over de hele NPO, dat is natuurlijk ook van de gekken. Je kan ook... Nou, zit ik dit te zeggen en denk ik misschien heeft de NOS tegenwoordig wel een eigen onbudsmens, weet ik niet. Maar zo niet, doe dat en zet gewoon standaard één item in je journaal, voor de 8-uur-kijkers en verder doe daar gewoon wat mee. Maar laat af en toe bespreken dat soort dilemma's. Het hoeft allemaal niet zo ingewikkeld te zijn. Institutionele media worstelen nu heel erg met de vertrouwenscrisis.

NYD En ook heel erg het ding dat het allemaal links is.

ZOË De ene vindt het te links en de andere te rechts. Dus het is van beide kanten.

NYD Ja, precies

ZOË En in die worsteling zijn ze extra bang dat als je dan ook nog de hele tijd gaat zeggen 'Oh dit hadden we anders moeten doen', dat ze nog meer vertrouwen verliezen. Ik denk dat je er vertrouwen mee wint. Ik denk dat het eerlijker is. En ik snap dat mensen ook gewoon goed verhaal willen vertellen. Die storytelling moet op orde zijn.

ML Maar het is een goed verhaal als je de twijfels neerlegt.

ZOË Exact. En soms kan je het even onderaan zeggen. Soms kun je het in het verhaal verwerken. Het is helemaal niet zo ingewikkeld om dat te doen. Ik ben natuurlijk helemaal niet inzicht in hoe elke redactie daarmee daar mee bezig is. Ik zie wel dat het vaker gebeurt. Nu nog wat meer ingekapseld in, we doen ook even een artikel erover. Dit wordt al veel langer gezegd, de Correspondent is daar natuurlijk ook wel, Joris Luyendijk, heel veel mensen. Dus ik hoop wel dat dat meer gaat gebeuren, want ik denk dat je er uiteindelijk mee wint als medium, dat mensen je meer gaan vertrouwen. Maar het is zoeken naar een vorm, maar het moet ook niet zo ingewikkeld gemaakt worden.

ML Dus ook als media kwetsbaar opstellen, gewoon iets meer kwetsbaar.

ZOË Je ziet aan alles wat er nu verschijnt hoe goed ze dat kunnen. Ook laatst weer. Volgens mij was het iemand van de NOS die de verandering bij de NOS Sport moest begeleiden. Die ook weer de deur uit moest, want die bleek ook weer problematisch. "Maar zijn deur stond altijd open", dat soort zaken. Ik denk echt van sjongejeone, er is nog wel een wereld te winnen.

ML Ben je optimistisch of niet?

ZOË Nou ja, ik heb altijd hoop. Anders wordt het ook wel heel moeilijk om dit te blijven doen. Ik moet wel zeggen dat, al zijn het kleine dingen, ik denk dat we dat altijd voor onszelf moeten blijven zien en met elkaar moeten blijven delen. Er is echt wel wat veranderd als ik nu kijk met dat ik begon in de media te werken en nu zijn er echt wel dingen veranderd. Vooral schrikbarend weinig, dat is echt de andere kant, maar ook dingen wel. Ik krijg wel eens van mijn vaste haters - nou de vaste haters zijn wel geblokkeerd - de vaste criticasters: 'Waarom kan je niet ook iets positiefs delen?'. Nou, dat doe ik gerust ook af en toe wel. Dan schrijf ik ook letterlijk 'Nou even iets positiefs, hoi!' Ik ben bewust ondernemer, want ik wil zo onafhankelijk mogelijk zijn, anders kan ik mijn werk niet doen. Dat betekent ook dat ik op sommige vlakken echt ook onveilig ben, dat is de andere kant ervan, maar ik kan wel dingen aankaart en zeggen die andere mensen die in een interne plek zitten niet kunnen. Dus daar voel ik een verantwoordelijkheid in. Dus dat is ook de reden waarom ik me vooral focus op wat kan beter. Maar om daar even een voorbeeld van te geven... Gisteren deelde ik een reel van One'sy over Eid al Fitr. En dat het toch al wel heel lang wordt aangegeven vanuit verschillende gemeenschappen van noem dat nou gewoon Eid al Fitr of Eid, maar niet

Suikerfeest. Ik zei 'Collega's, denk eraan'. Toen dacht ik, ik ga het even Googelen.

NYD Dat heb ik ook gedaan. Het ging hartstikke goed.

ZOË Niet in België.

NYD Volkskrant had het alsnog, maar AD had ook een stuk waarom we beter niet Suikerfeest moeten zeggen, zoiets. Ze hadden een stuk. 'Waarom Suikerfeest eigenlijk geen juiste naam is'.

ZOË Ik zag het echt meerdere malen en ik dacht, zal ik onze Belgische vrienden nog even aanpakken? Maar dan kun je nu zeggen, waarom doe je dan nu niet een leuke post dat het goed gaat? Dat doe ik soms trouwens ook weleens, maar mijn functie is om juiste dingen te bespreken die nog niet goed gaan, want dat is toch nog wel het gros, helaas. En andere mensen kunnen dat veel minder makkelijk doen, want die moeten de volgende dag weer koffie drinken met iemand en samenwerken. Maar het helpt wel om optimistisch te blijven en ook te kijken. En ook als historica, als je echt naar 100 jaar geleden keek, dan lag de situatie wel echt heel anders.

ML Ja, dus we zijn wel ergens?

ZOË We zijn ergens, wij zijn ergens.

ML Mooie woorden, mooie afsluitende woorden.

NYD We zijn ergens,

ZOË We zijn ergens, waar zijn jullie? Wij zijn ergens.

EINDTUNE

NYD Dit was aflevering 179! Bedankt Zoë! Je boeken 'Heb je een boze moslim voor mij?' en 'De inclusiemarathon' zijn verkrijgbaar bij de al dan niet digitale boekhandel en je podcast Bonte Was is te beluisteren op alle podcastplatforms. Shownotes vind je op damnhoney.nl/aflevering-179, daar vind je een paar dagen na het verschijnen van deze aflevering ook het transcript

ML Daniël van de Poppe, Lucas de Gier, Liesbeth Smit, wederom bedankt voor jullie diensten

NYD Ook bedankt maar weer aan de superhelden van onze transcriptclub: Daria, Paulien, Yvonne, Paula, Pieke, Guusje, Maaïke, Tess, Anna, Claartje, Maaïke, Robin, Julia, Cheyenne en Xiao-Mei

ML Post kan naar: info@damnhoney.nl

NYD Wil je geld aan ons kwijt dan kan dat ook, op PETJEAF.COM/DAMNHONEY. Vanaf 1 euro per maand word je bonusbal en krijg je onder andere toegang tot onze bonuspodcast genaamd 'Je doet het er maar mee'.

ML of doe t nieeee

NYD zelf wetennnnn